БМ

ВЫХОДЗІЦЬ З ЧЭРВЕНЯ 1994 ГОДА

Беларуская МАЛАДЗЕЖНАЯ

Рэспубліканская грамадска-палітычная незалежная газета

№ 23

Васіль Іванавіч СТРАЖАЎ, міністр адукацыі і навукі,

доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар:

"Калі б я быў мультыміліярдэрам, па-першае, павысіў бы заробак настаўнікам, выкладчыкам"

(стар. 6)

ЗНОЎ СА СЦЯГАМІ ДЫ Ў БОЙ?

Каму патрэбна спроба перагляду дзяржаўных сімвалаў

(стар. 2)

КРЫВАВЫ ПІКЕТ

Пісьмо з Гародні

(стар. 3)

Сур'ёзныя планы "несур'ёзнай" партыі

(стар. 2)

Ю. ШЕВЛЮКОВ, судья

Высшего Хозяйственного Суда:

"Путь к правовому государству пора бы начать"

(Из деловой записки Верховному Совету, Президенту, высшим судебным органам Беларуси)

на стр. 4

БЕЛАРУСЬ ЗАКЛЮЧЕННАЯ

(стр. 5)

Жыццё ў стылі "БМ"

(стар. 8)

ПраРОК

(стар. 7)

За новым каралём -- дагары камлём

ЗНОЎ СА СЦЯГАМІ ДЫ Ў БОЙ?

10 лістапада Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларусі стварыў камісію па вывучэнню прапаноў грамадскіх арганізацый і асобных грамадзян па дзяржаўнай сімволіцы. Што гэта -- чарговая спроба зноў замахнуцца на нашу дзяржаўнасць, незалежнасць? Справакаваны перагляд асноў, замацаваных у нашай Канстытуцыі? Асабіста мне незразумела, навошта гэта рабіць. А вось каму гэта выгодна і патрэбна -- паспрабуем разабрацца разам.

АДРАЗУ прашу прабачэння за паўтарэнне прапісных ісцін і частыя ўдакладненні, здавалася б, усім вядомых дат і фактаў. Але без гэтага не абыйдзешся.

Чорным па беламу ў артыкуле 19 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь (прынятай, нагадаю, 15 сакавіка 1994 года) запісана: "Сімваламі Рэспублікі Беларусь як суверэннай дзяржавы з'яўляюцца яе Дзяржаўны сцяг, Дзяржаўны герб, Дзяржаўны гімн". Дарэчы, Асноўны закон прымаў менавіта працуючы і зараз Вярхоўны Савет, дванаццатага склікання. Гэты ж Вярхоўны Савет 19 верасня 1991 года (раней) і зацвердзіў бел-чырвона-белы сцяг і "Пагоню" дзяржаўнымі сімваламі Беларусі. Якія яшчэ могуць быць абмеркаванні і вывучэнні?

Афіцыйна з пачатку 1994 года ў камісіі па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны Вярхоўнага Савета было зарэгістравана 22 лісты, якія ўздымаюць праблемы нацыянальнай сімволікі. Лісты самыя розныя па зместу: і "за", і "супраць" бел-чырвона-белага сцяга і "Паго-ні". Удакладняю: гэта пісьмы асобных грамадзян. Апош-нім часам быццам бы знянацку пасыпаліся калек-ты-ўныя звароты -- у асноўным ад ветэранскіх арганізацый, Саюза афіцэраў, прыйшлі рэзалюцыі ветэранскіх мітынгаў з Барысава, Слуцка, Мінска -- цэлых 42! Вельмі падобныя і па стылю, і па сэнсу, гэтыя звароты супраць існуючай дзяржаўнай сімволікі: маўляў, "пад гэтымі сцягамі ў гады вайны...". Не буду працягваць -- знаёмая, старая, заезджаная пласцінка.

А ёсць і наогул, мякка кажучы, нелагічнасць: рэчыцкія ветэраны пішуць, што ў патрызанскіх атрадах змагаліся пад чырвона-зялёным сцягам з белым арнаментам. Цікава, а з кім і калі яны змагаліся?.. Нагадаю: былы Дзяржаўны сцяг Беларускай ССР, той самы, пра які пішуць рэчыцкія ветэраны, зацверджаны Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР 8 мая 1956 года (гл. Беларускую энцыклапедыю, 1974 г., т.10, с.607). Вось такія звароты-павароты...

І менавіта яны паслужылі падставай для стварэння камісіі, вядома ж, з падачы і пры настойлівасці пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета па справах ветэранаў і інвалідаў і асабіста яе старшыні Міхаіла Дзмітрыевіча Жукоўскага (дарэчы, ён уключаны ў склад камісіі). Каб вы мяне не абвінавачвалі ў неаб"ектыўнасці, назаву і ўсіх астатніх членаў камісіі. Узначальвае яе намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета У.В.Русакевіч. Туды ж увайшлі старшыня Рэспубліканскага Савета арганізацый ветэранаў вайны А.Я.Андрэеў, вядучыя навуковыя супрацоўнікі Інстытута гісторыі Акадэміі навук У.І.Полуян і Б.Ф.Лысенка; акадэмік, сакратар аддзялення гуманітарных навук Акадэміі Г.М.Лыч і вучоны сакратар В.К.Банько, дырэктар Нацыянальнага архіва

Беларусі Я.І.Бараноўскі, старшыня камітэта па архівах і справаводству А.М.Міхальчанка; начальнік Дзяржаўнай геральдычнай службы В,Л,Насевіч; загадчыца аддзела музея гісторыі Айчыннай вайны Р.А.Чарнаглазава, намеснік старшыні камісіі Вярхоўнага Савета па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны А.А.Трусаў.

Толькі не падумайце, што я сумняваюся ў сумленнасці, кампетэнтнасці, аб"ектыўнасці гэтых асобаў... Наадварот, паважаю кожнага за перакананасць, цвёрдую пазіцыю, прынцыповасць. І разумею, што не ўсе згаджаліся працаваць у камісіі па ўласнаму жаданню. Некаторыя -- па службовай неабходнасці.

Усім членам камісіі я задавала адно пытанне: **ці патрэбна, ці своечасова зараз вяртацца да абмеркавання сімволікі.**

Старшыня пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны Ніл Сямёнавіч Гілевіч:

-- Я катэгарычна адмовіўся ўваходзіць у склад такой камісіі. Не бачу неабходнасці ў ёй. Сесія Вярхоўнага Савета прыняла гэтую сімволіку, яе прызнаў увесь свет. Я разумею, што гэта сімволіка не ўсім падабаецца, але ж і мінулая таксама не ўсім падабалася! І зараз не трэба марнаваць час і порах, а трэба вырашаць праблемы эканамічныя і сацыяльныя. На сесіі я быў дакладчыкам па пытанню нацыянальнай сімволікі, і Вярхоўны Савет адмовіўся ствараць камісію. Я лічу, што сам факт абмеркавання -- гэта з'ява ганебная, удар па нацыянальнай сімволіцы, замах на нашу незалежнасць.

М.Д.Жукоўскі, старшыня камісіі Вярхоўнага Савета па справах ветэранаў і інвалідаў:

-- Сімвалы дзяржавы павінны спрыяць аб"ядманню грамадства. А зараз ветэраны, ды й шмат моладзі не ўспрымаюць "Пагоню" і бела-чырвона-белы сцяг як сімвалы дзяржавы, якія яны павінны шанаваць. Наша камісія можа рэкамендаваць Вярхоўнаму Савету заснаваць камісію з вучоных і спецыялістаў, якія вынясуць канчатковае рашэнне па сімволіцы.

А тое, што новая сімволіка прынята ў 1991 годзе -- вы ж разумееце, гэта была, па-першае, паспешнасць, эйфарыя пасля путчу; па-другое, частку Вярхоўнага Савета ўвяла ў зман інфармацыя былога Прэзідэнта Акадэміі навук У.Платонава і былога старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Г.Таразевіча. У.Платонаў сказаў, што Прэзідыум Акадэміі навук аднадушна прагаласаваў за нацыянальную сімволіку, а на самой справе 4 чалавекі былі за, 2 -- супраць і 5 -- устрымаліся. І У.Платонаў і Г.Таразевіч --паважаныя людзі, і іх выступленні паўплывалі на дэпутатаў. Так што камісія вельмі патрэбна і створана своечасова.

А вось меркаванне намесніка Старшыні Вярхоўнага Савета, старшыні камісіі па вывучэнню прапаноў грамадскіх арганізацый і асобных грамадзян па нацыянальнай сімволіцы У.В. Русакевіча:

-- Асабіста я не быў прыхільнікам стварэння такой камісіі, не час зараз займацца гэтым. Ды Вярхоўны Савет не падтрымаў. Я разумею, што большасць ветэранскіх зваротаў -- арганізаваныя. Але ветэраны -- таксама грамадзяне нашай рэспублікі, і мы павінны прыслухоўвацца да іх. Гаворка ідзе не аб змяненні сімволікі, а аб вывучэнні грамадскай думкі. І зараз мы павінны выхоўваць павагу да дзяржаўных сімвалаў, а не займацца дыскусіямі і спрэчкамі. Спадзяюся, у членаў камісіі хопіць развакліваcці і мудрасці прыняць разумнае рашэнне.

Загадчык аддзялення археалогіі Інстытута гісторыі АН П. Ф. Лысенка:

-- Калі ўзнікае праблема пасля прыняцца нейкага акту, гэта значыць, праблема не вырашана і трэба ею займацца. Раз грамадзяне выступаюць супраць прынятай і зацверджанай сімволікі, трэба прыслухацца і да іх голасу. Так што камісія патрэбна.

Акадэмік, сакратар аддзялення гуманітарных навук Акадэміі навук Беларусі Г. М. Лыч:

-- Я буду вельмі рэзкім і катэгарычным: гэты Вярхоўны Савет наогул не мае маральнага права ўздымаць пытанні нацыянальнай сімволікі. Выбачайце за небеларускае слова, але гэта кашчунства зараз адцягвае увагу і Вярхоўнага Савета, і народа ад неадкладных праблем эканомікі. І камісія гэта непатрэбна. І наогул, я супраць таго, каб гэтае пытанне вы ўздымалі ў прэсе і ўзбуджалі грамадскую думку.

Каментарыі -- і мае, і вашы -- не лішнія да 15 снежня гэтага года. Менавіта на гэты дзень прызначана вынясенне вердыкта камісіяй па вывучэнню прапаноў грамадскіх арганізацый і асобных грамадзян па дзяржаўнай сімволіцы. Вы можаце пісаць у Вярхоўны Савет: Мінск, Карла Маркса, 38.

Інна СТУДЗІНСКАЯ, "БМ"

Сур'ёзныя планы "несур'ёзнай партыі"

Калі б слова "партыя" не было так бессаромна абанкручана КПССаўскім панаваннем, я рызыкнула б усклікнуць: "Ёсць такая партыя!". Якая асабіста для мяне падыходзіць "на ўсе сто" -- і па вызначаных мэтах, і па тактыцы, і патрабаваннямі да яе сяброў. Адзіная, хіба што, перашкода -- я наогул не ўжываю піва, і гэта пэўны мой асабісты недахоп, хоць, як зразумела з чарговай размовы з Юрыем Козакам, намеснікам старшыні Цэнтральнага каардынацыйнага камітэта Партыі аматараў

> **_"Мы -- антыалкагольная партыя. Водка -- не піва, піва -- не водка. Мы за цвярозых лідэраў у цвярозым грамадстве"._**

піва, абавязковай умовай сяброўства ўжыванне гэтага напою не з'яўляецца.

Партыя з "несур'ёзнай" (у пасткамуністычным успрыманні) назвай бярэ на сябе сур'ёзную і адказную ролю: быць "буферам" паміж апазіцыяй і ўладай. Балансаваць іх інтарэсы, утрымліваць ад крайнасцяў. Першая і найгалоўная выгода такой пазіцыі --магчымасць заставацца праўдзівым і разумным. Улада, якімі б пранікнёнымі словамі не дэкларавала яна "сумленную барацьбу за дабрабыт народа", заўсёды будзе рабіць памылкі (тым больш трагічныя, чым больш жорсткая "барацьба"). І заўсёды будзе імкнуцца схаваць іх.

Апазіцыя пралікі будзе бязлітасна выкрываць -- гэта яе "хлеб", яе падстава прыйсці да ўлады. І ўлада, і апазіцыя (ва ўсім свеце, не толькі ў нас) ў памкненнях да лідэрства, прэтэнзіях на "ісціну ў апошняй інстанцыі" шчодрыя на абяцанкі і звароты. Кожнаму важна прадэманстраваць: толькі ён разумее боль народа, патрэбы краіны, толькі ён ведае, што і як трэба рабіць.

І ўлады, і апазіцыя павінны памятаць пра цвярозы позірк збоку. Дзякуй Богу, у любым грамадстве ёсць не толькі фанаты, гатовыя "за ідэю" свет спаліць. Але каб пачулі разумніка, які разважыць, чаму запалкай чыркаць не варта, трэба забяспечыць пэўны ўзровень цывілізаванасці, свабоды, павагі да правоў.

Менавіта так зразумела я мэты і месца, вызначанае для сябе Партыяй аматараў піва. ПАП збіраецца жыць доўга, працаваць сур'ёзна.

Так што "ігрывая" назва -- не больш, чым рэакцыя на адсутнасць неабходнай долі гумару,

> **"Беларусі не патрэбна цяжкая прамысловасць. Яна для нас -- цяжка. Няхай Форд і Круп хутчэй купяць нашыя аўта-трактарныя гіганты -- ім лягчэй разабрацца, што з такім дабром рабіць. Швейцарыю свет ведае, як краіну гадзіннікаў і сыру -- але швейцарскіх гадзіннікаў, швейцарскага сыру. Жыве лёгкая прамысловасць Беларусі! Жыве лепшае ў СНД (пакуль!) беларускае піва!"**

іранічнасці ў адносінах да палітыкі.

Але і не меней. Згадзіцеся: вучаць нас жыццю ці правілам палітычнай гульні -- "даходзіць" лепш не на лекцыях. Калі мінулазімнімі халадамі Партыя аматараў піва прыцягнула на плошчу да мітынгуючых гарачую гарбату ды сасіскі, а ўлады арыштавалі "паходную кухню", на чыю карысць спрацаваў нечаканы ўрок? Не сумнявайцеся: падобныя акцыі і падобныя "урокі" яшчэ паўторацца -- і пры "новых" уладах. (Дарэчы, на думку ПАПаўцаў, "новыя" ўжо "пераплюнулі" старых, прадэманстраваўшы поўную нядольнасць хоць бы не множыць колькасць пастаўшых перад Бацькаўшчынай праблем).

Але ці не заўважылі вы: падчас прэзідэнцкіх выбараў Партыя аматараў піва бочкі на вуліцы не выцягвала і "халяўным" куфарам ні за каго не агітавала. Не было б мазгоў -- была падстава...

Папулісцкая па назве партыя вельмі крытычна ставіцца да папулізму. Тым больш, вынікі апошняга відавочныя: перамога красамоўнага "героя" абярнулася паралічом улады, ударам па дзяржаве, жабрацтвам тых, каму так многа абяцалі.

На парламенцкіх выбарах Партыя аматараў піва разлічвае правесці ў Вярхоўны Савет хоць некалькі **якасных** дэпутатаў. Асобамі ў сапраўдным разуменні гэтага слова Беларусь зараз не багатая. Але 5-6 разумных цвярозых людзей, маючых што сказаць і не згодных падладжвацца пад чарговае папулісцкае "трэба", больш зробяць дзеля іміджа партыі, чым два дзесятка "шэрых мышэй", гатовых грызці на караблі днішча і потым першымі бяжаць з карабля. Не абцяжараная амбіцыямі, ПАП рэальна ацэньвае ўласныя сілы і магчымасці, не бярэ на сябе болей, чым здолее якасна зрабіць. Вядома, падчас выбарчай кампаніі будзе назапашвацца вопыт -- дзеля дзейснага і доўгага жыцця.

А вопыт, ужо набыты, прымушае ПАП засяродзіць увагу: не варта болей дэмакратычным сілам "гуляць кожнаму ў сваё". Канкурэнцыя паміж Шушкевічам і Пазьняком не прыўзняла ні аднаго з лідэраў і абярнулася бядою для грамадства. ПАП --за дэмакратычнае адзінства, блізкім па духу палітычным сілам гарантуе падтрымку.

Т. НІЧЫПАРУК, "БМ"

● Пісьмо ў "БМ"

КРЫВАВЫ ПІКЕТ

Напачатку кастрычніка ў Гародні адбылася чарговая сесія гарсавета, і адным з пытанняў да разгляду было аб перайменаванні вуліц, дакладней, аб вяртанні гораду старажытных, гістарычных назваў.

Напярэдадні адбылося чарговае пасяджэнне гарадзенскай Рады БНФ, дзе была атрымана інфармацыя, што пракамуністычныя колы рыхтуюць пікет каля ўваходу ў будынак гарвыканкама з патрабаваннем: ніякіх змен! На Радзе было прынята рашэнне выставіць свой пікет і ні ў якія кантакты ні з кім не ўступаць...

На фронтаўскі пікет ішла нешматлікая, у 13-15 асоб, група людзей: пенсіянеры, людзі сярэдняга ўзросту, моладзь і прадстаўнікі дэмакратычнага аб"яднання ветэранаў вайны. Калі мы выйшлі на плошчу Леніна, то ўбачылі каля ўваходу ў будынак гарвыканкама агромністы натоўп. Людзі (а іх было не менш за сотню), разгледзіўшы, хто падыходзіць (бо ішлі мы расцягнуўшыся па 3-4 чалавекі), як па камандзе шпарка пачалі перастройвацца і ланцугом ахопліваць лесвічныя прыступкі ўвахода. Гэта ўжо быў пачатак канфрантацыі: заняць "кругавую абарону", не даць месца другому пікету.

Першая група фронтаўцаў з плакатамі і сцягам БНФ (дзяржаўны сцяг з вышытым на ім крыжам Ефрасінні Полацкай) скіравалася на прыступкі з правага боку, дзе вольнае месца яшчэ было.

Што тут пачалося!

Наэлектрызаваны натоўп на прыступках, прачытаўшы плакаты і разгледзіўшы сцяг, ашчэрыўся абразамі і пагрозамі ў бок фронтаўцаў: "Фашисты... националисты... С фашистским флагом!.. Кто позвал вас сюда?!. Вон отсюда! Вон!" І раптоўна ўзбуджаныя людзі кінуліся ламаць і рваць плакаты і сцяг у пікетчыкаў з БНФ. Але ж каб толькі рвалі атрыбутыку пікету!

У сляпой раз'юшанасці агрэсіўныя пенсіянеры пачалі вырываць адзін у аднаго дрэўкі плакатаў і сцяга, тузалі за адзін канец (бо другі моцна трымалі пікетчыкі) і білі гэтым канцом па галовах тых, хто падлятаў ім на дапамогу...

У куце каля прыступак ужо без плаката, з разбітым у кроў тварам быў акружаны прафесар медінстытута А.Астроўскі, непадалёку ўхіляўся ад кулакоў інжынер А.Міхальчык, упала на зямлю збітая "человеколюбивыми" камуністкамі пенсіянерка Ч.Семяновіч... Жудаснае відовішча.

Што ж нас чакае наперадзе? Калі яшчэ толькі двум пікетам, двум меркаванням не знаходзіцца месца на двух баках вуліцы?

Не менш цікавае пачалося пасля пабоішча, калі з"явіўся карэспандэнт з мікрафонам. Прадстаўнікі БНФ распавядалі пра здзек над нашай гістарычнай памяццю, пра неабходнасць і непазбежнасць Адраджэння, расказвалі, як і хто справакаваў бойку.

З другога боку камандзірскім голасам гаварыў пажылы мужчына: яны прыйшлі сюды ў 1944, вызвалілі гэты горад ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, тут іх гістарычная памяць, і яны не дазволяць усялякім нацыяналістам яе перакрэсліваць і ганьбіць. Пажылая жанчына -- "член партии коммунистов Беларуси" -- была ўзрушана канфліктам: "Мы сюда пришли первыми, а они подошли потом и напали на нас. И я должна заявить..." І г.д. і т.п.

Асабіста я стаяў у сярэдзіне гэтай бойкі, падымаў паваленых, супакойваў жанчын, адцягваў азвярэлых пенсіянераў... І вось цяпер, слухаючы гэтых прамоўцаў, бачыў, як падзеі перастаўляюцца з ног на галаву. І з якім імпэтам гэта робіцца! Узахлеб! Толькі... навошта? Няўжо яшчэ некаму няўцям, што ў беларусаў тысячагадовая гістарычная спадчына -- яе трэба паважаць. Што аднаўляць і з любоўю вырошчваць трэба на гэтай пакутнай зямлі зруйнаваныя "чырвонай" гісторыяй маральнасць, духоўнасць, павагу да гістарычных каранёў, цікаўнасць да мінуўшчыны і жаданне жыць дэмакратычна, разумна, цывілізавана.

У крывавым пабоішчы ўдзельнічала добрая палова найбольш агрэсіўных рускамоўных пенсіянераў. А другая палова засталася стаяць. І толькі назірала за падзеямі. Там былі ветэраны, якіх хлуснёй і падманам, накшталт таго, што БНФ хоча перайменаваць плошчу Леніна у пл. Пілсудскага, прыцягнулі ў гэты пікет. Яскравы прыклад гэтага авантурызму -- сярод сумленных ветэранаў стаяў... бацька прафесара А.Астроўскага, якому напярэдадні патэлефанавалі з ветэранскай арганізацыі і загадалі, калі ён, ветэран, абавязкова з'явіцца там-та ў столькі гадзін. І спрацаваў стэрэатып беларускай пакорлівасці, і бацька, не ведаўшы, выйшаў супраць сына...

Вам не падаецца, што падобнае ўжо аднойчы было?

Стаялі ў камуністычным пікеце і асколкі сытых камсамольцаў з плакацікамі-прозьбай да дэпутатаў гарсавета: паклапаціцеся аб "маральным і матэрыяльным становішчы моладзі".

Вось і дайшлі "семимильными шагами" да духоўнай пустэчы: маральнае становішча моладзі залежыць ад дэпутатаў гарсавета!..

Стаялі таксама каля пікетчыкаў і назіралі прадстаўнікі нядаўна створанага ў Гародні "Народного союза Белоруссии по поддержке борьбы с коррупцией и преступностью "Очищение"...

А прыехаўшая пасля бойкі міліцыя хутка развяла ўзрушаных людзей: прыхільнікі перайменавання вуліц злева ад прыступак (фронтаўцы), на правым баку -- камуністы. Бальшавіцкі натоўп ўсё лез і лез уперад, яго стрымлівалі міліцыянты. Фронтаўцы культурна і цывілізавана стаялі з новымі плакатамі (быццам прадбачылі -- зрабілі дублі). Сустракалі дэпутатаў.

На пачатку сесіі старшыня гарвыканкама зачытаў заяву... членаў НСБ "Очищение". Барацьбіты з карупцыяй і злачыннасцю рашуча рынуліся шукаць іншую сферу прыкладання намаганняў: яны супраць змен назваў вуліц, маўляў, не той час, няма грошай, крызіс у эканоміцы... І праз пяць дзён у штаб-кватэру БНФ прыйшоў лідар ачышчэнцаў і прынес другую заяву: "решительный протест против действий пикета БНФ". У сувязі з адбыўшыміся падзеямі "Очищение" объявляет о приостановке консультаций по разработке совместной с БНФ программы борьбы с коррупцией". Хіба што і сапраўды варта было адбыцца гэтаму крываваму пікету, каб высветлілася беспамылкова: хто ёсць хто.

Чаму "Очищению" важна зрабіць нас такімі хамавіта адважнымі: утрох, альбо нават упяцерох (і ўсе -- з вышэйшай адукацыяй) кінуліся біць бедных камуністаў! Якія ўжо тут кансультацыі з БНФ па сумеснай барацьбе з карупцыяй!

Усё відавочна: "Очищение" -- гэта пракамуністычная палітычная арганізацыя. І зусім не дзеля "барацьбы з мафіяй" патрэбна было яе ўтварэнне. Яшчэ адна -- зарэгістраваная! -- "баявая адзінка" змагароў супраць нацыянальнага Адраджэння. Яшчэ адзін "фарпост" для тых, каму беларус тады толькі добры, калі стаіць на каленях, гарбаціцца бясконца ў працы і паўтарае за рускамоўным гаспадаром, што ён дурны, "талерантны і памяркоўны", не меў і не мае ніякай гісторыі і дзяржаўнасці, аніякай выдатнай мінуўшчыны і спадчыны.

"Бароліся" з "нацыяналістамі" і камуністы, і саветы, і міліцыя, і КДБ... Зараз антыкарупцыянеры яшчэ "боруцца". І сапраўды вялікая для іх пагроза: наша дзяржаўнасць і годнасць, сапраўдны дабрабыт нашага народа!

Яўген КУХТА, урач, сябра гарадзенскай Рады БНФ

● А чем торгуем?

Главное -- преодолеть зацикленность

19 ноября в одном из выпусков новостей Российского телевидения прозвучала сенсационная информация: дескать, Беларусь договорилась о продаже в одну из стран мира комплекса С-300, способного отражать ракетные удары по тем или иным объектам. Далее сообщалось, что такой комплекс стоит на защите Москвы, а посему не миновать между двумя странами обострения экономических и политических отношений. Прямо не знаешь, что об этом и думать. Мы и так России должны колоссальные деньги за энергоресурсы, а тут...

(из письма в редакцию)

Информация такая действительно прозвучала в эфире. Другое дело, какова ее достоверность.

В принципе, оставшимся после развала СССР оружием Беларусь торгует. Например, предприятие "Белтехэкспорт" в 1993 году реализовало на экспорт различных вооружений, техники и боеприпасов на сумму более 9 млн. долларов США. Имеет подписанные контракты на сумму 23 млн.долларов. Но это, что называется капля в море. Судите сами: по России реализация составила приблизительно 3 млрд. долларов. Что касается США, то в минувшем году сумма лишь правительственных контрактов на поставку оружия (не считая частных контрактов), по оценкам мировой прессы, составила рекордную цифру -- 30 (!) млрд. "зеленых".

Теперь о том, что различными государствами предлагается на мировом рынке и с какой целью. Ведь распространение обычного и ядерного оружия является прямой угрозой всему миру.

Здесь обоснование дают политики. Так администрация Клинтона поощряет экспортную деятельность производителей оружия с целью сохранения уровня занятости в стране, поддержки платежного балланса, ускорения научно-технического прогресса.

Фирмы США продают новые и новейшие виды вооружений, поскольку имеют возможность производить их техническое обслуживание, ремонт, поставлять запчасти. Среди таких видов - -истребители F-15, F-16, F/A-18, боевые вертолеты "Апач", самолеты-разведчики Д-500, патрульные самолеты Е-2С, ПУ "Пэтриот"С ЗУР, хорошо зарекомендовавшие себя в ходе операции "Буря в пустыне", авиационные управляемые ракеты различных типов, танки "Абрамс", бронемашины, артиллерийские системы.

Россия, ставшая суверенной, утратила свое влияние на международной арене по многим позициям, в том числе и в области продажи оружия. Но довольно быстро начала справляться, взяв курс с осени прошлого года не накоторую либерализацию политики в системе экспорта вооружений и военной техники (В и ВТ) с целью частичной компенсации финансирования ВПК, который находится в тяжелом положении.

Наши соседи тоже предлагают на рынке, помимо устаревших образцов вооружений, новейшие. Это самолеты СУ-27, МИГ-29. МИГ-31, СУ-25, АН-125, вертолеты МИ-17, К-32, малые подводные лодки "Пиранья", "Тритон", "Амур", комплекты ЗУР С-300В, С-300 ПМУ-1 (!), танки Т-72, Т-80, БМП-3, ЗРК для ВМФ "Риф", "клинок" и "Штиль", различные системы залпового огня, ЗАК ПВО "Тунгуска" и т.п.

Подчеркнем, что Российская Федерация может за них запросить приличные цены, т.к. тоже в состоянии предложить техобслуживание, ремонт, поставки запчастей и обучение личного состава.

Беларусь на таком уровне конкурировать с "китами" не может, хотя, возможно, располагает не только стрелковым оружием или зенитно-ракетными комплексами типа "Смерч" или "Ураган". Мы можем их реализовать по бросовым ценам лишь в определенных точках планеты, в таких же бедных странах, как и сами. И если уж действительно располагаем чем-то вроде С-300, то спрашивается: на кой он нам нужен? Его обслуживание добрый кусок бюджета урвет. Да и потом, почему Россия может торговать такими комплексами, а мы нет? Ей даже выгодно, чтобы мы их продали. Мы, конечно, цену на рынке собьем, зато РФ свое возьмет на обслуживании, запчастях и т.д.

Да, орудие в "горячих точках" стреляет. Но каждая сторона, как правило, заявляет, что приобрела его для защиты от нападения мнимого или настоящего противника. Причем закупки обычно идут не напрямую, а через вторые-третьи страны.

В свое время, формируя предвыборную кампанию, наш нынешний президент А.Лукашенко заложил в нее в основном негативное отношение к торговле оружием Беларусью. Он подвергал критике и МО РБ и фирмы, занимающиеся этим видом бизнеса под строгим контролем государства. Как будто валюта к нам с неба валилась. У нас, увы, источников ее по пальцам можно пересчитать. Похоже, что теперь глава государства стал кое-что понимать. Ибо, если уж, по некоторым оценкам, такая крохотуля, как ракета "Игла" (аналогичная "Стингеру") стоит 25 тыс. баксов, то сколько же стоит не превзойденный пока в мире комплекс С-300?

А на шее у республики -- долги за энергоносители. Чтобы запустить промышленность, надо приобретать новые технологии, оборудование для производства товаров, конкурентноспособных на мировом уровне. Прибавьте сюда приобретение медикаментов и оборудования, в том числе и для ликвидации последствий Чернобыльской катастрофы. Сельское хозяйство (особенно перерабатывающая отрасль) поддержки требует. Наконец, своя армия у нас есть. Разве не надо финансировать и поддерживать в боевой готовности Вооруженные силы?

Вот посмотрите на яркий пример россиян, как они в мирных целях используют валюту от продажи оружия. У них есть экспортно-импортная фирма "Спецвнештехника". В д. Нармушадь Рязанской области она поставила мини-завод по переработке молочных продуктов. Селяне начали производство пастеризованного молока, сметаны, творога, сливочного масла и йогурта, которые реализуются по ценам гораздо ниже рыночных.

Предприятие -- собственность фирмы, работает по договору с местным колхозом. 80% прибыли отчисляется "Спецвнештехнике", 20% идет хозяйству. Оборудование -- новейшее, закуплено в Израиле. Стоимость завода -- всего лишь около 350 тыс. долларов. Перерабатывающая мощность -- 10 тонн молока в сутки. Расходы по строительству окупятся через два года. Год уже прошел. Выиграли все: у людей есть сравнительно высокооплачиваемая работа, у населения -- дешевая продукция. Сейчас фирма строит еще одно предприятие в Ейске. Будет производить столь нужный яблочный концентрат, который, по мнению специалистов, содействует выводу из организма детей и взрослых радионуклидов.

Когда подумаешь об этом и вспомнишь наши беды, просто обидно становится. Ведь этих яблок в Беларуси сотни тысяч тонн пропадает. Разве нам такой завод не нужен? Всего-то за 2 млн. баксов. И зачем нам это оружие, которое через 2-3 года превратится в утиль (срок годности к концу подходит)? Одна охрана его, профилактика чего стоят!

Между тем, если взяться с умом, преодолеть комплекс неполноценности ("что скажет Ельцин? Клинтон?"), то торговлю оружием можно сделать одной из основных статей бюджета. Для нашей же кризисной ситуации -- еще и основным источником получения твердой валюты для проведения реформ.

Н. ВАСЬКОВ, специально для "БМ"

● Политэкономия постсоциализма

БИЛЕТ ДЕШЕВЛЕ НА БАЛЕТ, ЧЕМ НА СТАРЫЙ ДРАНДУЛЕТ

В интервью Андрею Караулову (москвичу) наш Президент (шкловец) как-то посетовал на то, что ему приходится с болью наблюдать из-за затемненных окошек служебного "Мерседеса" несчастных минчан, толпящихся в ожидании автобуса на остановках. "Я эти самые толпы ликвидировать хочу!" -- заявил Александр Григорьевич на весь бывший "Союз нерушимый" по останкинскому телеканалу.

Похоже, слово свое "батька" решил на этот раз твердо сдержать. Разгоняй он транспортному министру задал порядочный. Только вот способ разрешения проблемы очередей, состоящих из нас -- родимых, нашелся не самый удачный.

Вспомнив крылатую фразу насчет того, что спасение утопающих -- дело рук самих утопающих, кто-то очень умный решил ликвидировать остановочные толпы при помощи... кошелька горожан, томящихся в ожидании раздрызганных "Икарусов". Повысив вдвое тарифы на проезд в общественном транспорте, Мингорисполком (так значится в талончиках) избавил Президента от созерцания грустной картины, открывающейся из мерседесовских окон.

Хотел он было вообще свести количество страждущих проехаться на сталинском еще трамвае и брежневких автобусах-троллейбусах к нулю: отпечатал типографским способом талоны номиналом 1000 (десять тысяч старыми) "зайчиков". Но, видать, попался под послекурортные президентские репрессии. Решил торговать тысячной услугой всего по двести (две тысячи старыми) белорусских рублей. Вот и верь теперь глазам своим: платишь всего двухсотенную, а получаешь от обалдевшей киоскерши вещь, стоящую по обозначенной черным (простите -- красным) по белому цене ровно в пять раз дороже!

Ну да ничего, мы еще и не к таким шуткам привыкнуть успели. Как тараканы к дихлофосу. Нас на мякине не проведешь. Сами догадались, что раз на талоне написано -- так в январе и будет. Если, конечно, Президент на этот раз со своим знаменитым радикулитом вместо Сочи в Форос лечиться не поедет. А то и у нас возле Музея Великой Отечественной, как в Москве возле Музея революции, разбитый троллейбус вместо памятника выставят.

...Наблюдал намедни занятную картинку. Пассажиры троллейбуса двадцать третьего маршрута контролера из салона выкидывали. "Вали, -- говорят, -- к своему горисполкому. Нам за молоко платить нечем!"

Не выкинут ли пассажиры (читай -- граждане) после очередного подорожания какой-нибудь фортель покруче? А то ведь на балет пока дешевле сходить, чем можно будет проехаться до него же по родному городу...

В качестве "вещдока" к совминовским намерениям нас ограбить хотел приложить билет "3 Серыя АБ 14 на адну паездку ў трамваі, аўтобусе, тралейбусе 025570" номиналом 1000 руб. Да сканнер его не взял: даже его электронный мозг понять отказывается такую транспортную "петрушку". Может, все-таки на двух сотнях остановимся, господа-товарищи?..

Н. КОПЧЕНОВ, "БМ", пассажир и гражданин РБ

Путь к правовому государству пора бы начать

КАЗАЛОСЬ бы, частный случай -- неисполнение решения Высшего Хозяйственного Суда по взысканию не столь уж значительной суммы, около 200 (теперь 20) млн. руб. Но в нем, как в зеркале, отражаются проблемы законотворчества и законоисполнения, стоящие перед законодательной, исполнительной и судебными властями.

Скажем, если бы по этому факту было возбуждено уголовное дело о волоките, то что установил бы народный суд? Факт волокиты -- бесспорно. Волокитчики тоже как на ладони. Что же касается степени вины волокитчиков, то суд не только признал бы ее разной, но и вынужден был бы констатировать, что имеющийся закон очень далек от совершенства и в силу этого способствует волоките.

Анализ всего раздела 5 Гражданского процессуального кодекса (Исполнение судебных решений), его отдельных глав и статей показывает, что "исполнить нормально" можно только решение нарсуда в отношении гражданина.

Что касается решений в отношении предприятий и организаций (раздел обязателен и для их исполнения), то исполнить их можно только при очень большом желании довести дело до конца. При этом есть риск попасть в молотилку не только критики толкований, но и толкователей, в том числе облеченных властью. Этот вывод подтверждается как анализом отдельных статей (например, 324, 326, 328, 375 ГПК -- наиболее яркие примеры неувязок), так и анализом глав и раздела в целом. В большинстве случаев возбудить и рассмотреть дело можно, а привлечь к ответственности -- вряд ли.

Анализ показывает и другое: закон был если не удовлетворителен, то терпим в эпоху, когда "партийные" решения обеспечивались (исполнялись) партийным же принуждением на 99,9 процентов. Когда можно было быть уверенным, что приказ, переданный руководителю, скажем, минского предприятия на списание средств пусть даже с его владивостокского филиала, будет исполнен и в кратчайшие сроки, поскольку в противном случае партбилет отберут в одном из минских райкомов или горкоме со всеми вытекающими из этого последствиями.

К сожалению, наши новые, "посткоммунистические", законы продолжают страдать той же декларативностью, что и во времена партийного всевластия. Особенно -- в части законодательства, регулирующего вопросы экономики.

При таком качестве законов мы оказались в положении чуть лучшем, чем у американцев 200 лет назад -- при создании Соединенных Штатов. Но в условиях, во многом гораздо более худших. Ведь для них тогда технический прогресс был близким порогом встающей перед ними реальности, а экологические вопросы и истощение природных ресурсов -- отдаленной перспективой. Для нас же научно-технический прогресс, экологические катастрофы и отсутствие в республике основных природных ресурсов -- грозная реальность. Мы уже в ней.

К тому же, в силу особенностей нашего развития на их "велосипед" (общественно-экономико-государственного устройства) нам взгромоздиться никак нельзя, он или выскользнет из-под нас, или мы его раздавим. Мы даже отдельные его элементы должны очень хорошо копировать, памятуя о том, что даже они "ездят" каждый на своем. У нас нет отвечающего современным требованиям систематизированного законодательства. Из-за его декларативности, из-за отсутствия привычки исполнять законы, осутствия гражданского общества вряд ли можно сказать, что мы хоть на четверть возможного работаем и живем в нормальном правовом пространстве. Поэтому мы можем воспользоваться в основном только открытыми ими законами, их опытом построения "велосипеда", творчески переработать эти законы под наши параметры, при этом не упуская из вида лучшее из нашего опыта и нами открытых законов.

Законы нужны и должны быть проработаны как в плане разрешений и запретов, так и в плане прописанных ответственности и порядка исполнения решений об ответственности. И они, как воздух, нужны сегодня, сейчас, как говорят -- "еще вчера". Но обычный парламентский путь требует времени. Поэтому-то у них тогда, и у нас сейчас, пусть у многих на уровне подсознания, возникла потребность в президентстве. Президент через быстро формируемые, мобильные команды профессионалов способен своими указами в кратчайший срок заполнить тот страшный для государства правовой вакуум, который, как правило, бывает в эпоху создания государства или после революций и "перестроек", подобных нашей.

Президентство -- это объективная необходимость в момент столь глубоких изменений, ведущих объективно к разрушению старого правового пространства и требующих немедленной его замены на качественно иное новое. Создание этого"иного нового" требует совершенно особого способа подбора кадров. В первую очередь быстро и тщательно их необходимо находить в среде тех, кто еще вчера "пахал" в старом правовом пространстве, а уже сегодня вынужден прокладывать первую борозду на чистом поле нового. Президент это и может сделать. А чтобы эту работу провести без суеты, но быстро, нужна спокойная обстановка, которую только и может обеспечить Конституционный Суд, гарантирующий в конечном итоге цивилизованное и быстрое разрешение противоречий между Президентом и парламентом, гасящий всякую возможность возникновения из этих противоречий свары.

И в Союзе, и в России, не исключая других факторов, но в первую очередь именно из-за того, что объективная необходимость президентства и Конституционного Суда была принята без должного сознания для чего они нужны, все пошло через пень-колоду, шиворот-навыворот и в конечном итоге дошло до кровопролития.

А ведь стоило только осознать, что задача парламента, тысячами нитей связанного с народом, -- это не поспешное скоропеченое Конституции (в переломный, переходный период -- это, как правило, больших успехов не приносит). Это выработка (нащупывание) и постоянная корректировка основного пути -- поворота от старого к новому, с серьезной оглядкой на президентскую (правительственную) исполнительную власть. В парламентах, в президентах да и вообще среди высших должностных лиц, как правило, преобладают люди, знающие "чего надо", а не "как надо". Вполне логично, что Верховный Совет определяет цель развития ("чего надо"), постоянно корректируя ее, разрабатывает и принимает самые важные и насущно необходимые законы с учетом этой цели (перспективы). В отдельных случаях -- ограничиваясь только целью, все остальное оставляя Президенту. Стабильность, перспективность, всесторонность, глубина -- эти первоочередные качества законов парламента достигаются за счет тщательно разработанной и столь же тщательно соблюдаемой процедуры, а это потеря темпа. У Президента и правительства несколько иная задача -- мгновенно откликаться на требования жизни и постоянно корректировать правила игры (ведь игра без правил невозможна --это хаос). Президент, тщательно подбирая кадры действительно профессионалов, формирует мобильные (3-5 чел., не более) команды и с их помощью быстро готовит указы как по корректировке и замене старого законодательства, так и заполняющие правовой вакуум, возникший в связи с глубокими изменениями в обществе и государстве. То есть создает новое правовое пространство взамен старого, памятуя о том, что идеальным был бы вариант немедленной замены старого на новое. Именно в этом объективная необходимость президентства, в его способности максимально приблизиться к идеалу и в плане обеспечения "скорости" замены старого правового пространства на новое при приемлемом качестве замены. Именно указы Президента с наработанной практикой их применения в конечном итоге должны становиться основой для принятия парламентом стабильных (на длительную перспективу) законов.

Несмотря на, казалось бы, безоблачную перспективу развития взаимоотношений между Верховным Советом и Президентом, описанную в предыдущем анализе, не следует забывать, что гладко бывает только на бумаге, в жизни есть и овраги, и по ним ходить. В жизни, конечно, неизбежны противоречия между парламентом и Президентом. Вот для их цивилизованного разрешения объективно необходим Конституционный Суд. Да, на нынешнем этапе -- в первую очередь, именно для этого, потому что Конституция на этом этапе не может быть стабильна, может нуждаться в улучшении и поправках, а не только в "неукоснительном соблюдении". Когда же парламент или Президент настаивают на том, что только кто-то из них обладает "абсолютной истиной в последней инстанции", и даже Конституционный Суд не в силах их примирить, -- вот тогда и должен вступать в силу Высший Судия -- его величество НАРОД. И вердикт по корректности вопроса, выносимого на народный референдум, если стороны не достигли согласия, должен принимать Конституционный Суд, оставив при этом в бюллетене возможность народу самому поставить себе вопрос и ответить на него, уж коль он Высший Судия. При нынешнем уровне развития компьютерной техники это несложно. Но чтобы на это решиться, видимо, необходимо осознать и еще одну мысль: народ, высказавший свою волю на референдуме или выборах, всегда прав. Не потому прав, что именно он во всей своей массе всегда ухватывает столь вожделенную "абсолютную истину", скорее наоборот: он может попасть на нее только случайно, поскольку истины открываются сначала только единицам -- меньшинству. Не зря же истины в естественных и общественных науках называются именами этих "единиц" -- рычаг Архимеда, теорема Пифагора, учения Сократа, Платона, Дидро. Но ни истины, ни гениальные заблуждения гроша ломаного не стоят без народов (государства, регионов, земного шара), воплощающих в жизнь эти истины и заблуждения.

И именно тогда, когда свет истины еще только брезжит, когда еще даже наверху не всем однозначно и до конца ясно, а что же там брезжит -- истина или гениальное заблуждение, -- именно тогда и следовало бы обращаться к народу, хотя нередко к нему обращаются и с тем, чтобы его оболванить и задавить оппонентов авторитетом его выбора. Даже когда народ заблуждается, он все равно прав. Прав, во-первых, потому, что без него ни истины, ни заблуждения не были бы воплощены в жизнь. А во-вторых, еще и потому, что все тяготы этих воплощений ложатся, в первую очередь, на его плечи. Заметим, кстати, у гениальных и не очень "единиц", просто у умных людей и в ситуации, когда народ ошибся, тоже есть свой достойный выбор. В меру своих сил и способностей (последние можно развивать безгранично) -- помогать народу избежать усугубления ошибки, распознать ее, работать для будущих поколений, в крайнем случае -- эмигрировать.

Возможно ли судебным структурам участвовать в создании правового пространства -- это же политика!? А разве в самом названии "судебная власть" нет политики? Есть, и еще какая, коль это власть. Другое дело, что судебная власть обязана изначально искать истину, руководствуясь только законом, а не становиться изначально на чью-либо сторону, скажем, Президента или парламента. В таком случае суд и есть вне политики... Вне политики сторон, но в большой политике -- политике ЗАКОНА и ИСТИНЫ. Но бывают ситуации, когда закон и истина не совпадают, скажем, последняя не охватывается законом. Суд в таких случаях должен принимать решение, отвечающее духу и букве закона, хотя бы тот же суд был бы уверен, что оно не отвечает истине, потому что не исключено, у разных судов разные истины, т.е. у каждого своя, а закон -- один. Но суд же должен немедленно, как только это выяснилось, позаботиться о том, чтобы истина была охвачена законом, т.е. внести соответствующее предложение по улучшению, изменению закона. Но ни в коем случае не пытаться своим решением закрыть дырку (пробел) в законе. Иначе пробел в законе останется, а суд таким образом подает пример беззакония. Уж если пробелы в законе суд может и не первым заметить, то выявить несоответствие закона истине наиболее профессионально может только суд. Да и кому же это делать, как не суду (судье), перепахивающему, перетряхивающему, анализирующему и синтезирующему, сверяющему со всех сторон конкретные факты жизни с законом, а закон через эти факты -- с глубинными процессами, объективными тенденциями развития жизни. Но всякий ли суд и всякий ли раз, когда выявит пробел в законе или его несоответствие истине, должен выступать с законодательной инициативой? Видимо, нет. Иначе (особенно в наше время) он не сможет заниматься своим прямым делом -- судить, рассматривать споры. А выход, на мой взгляд, в системе, которую надлежит создать. Причем, в плане структурном ничего создавать не надо, не потребуется никаких дополнительных затрат. Что и как для этого нужно сделать, покажем на системе хозяйственных судов. Судьи Высшего Хозяйственного Суда должны сменить приоритеты в своей работе. Для рассмотрения по первой инстанции им следует оставить минимальное количество дел, настолько минимальное, насколько это необходимо, чтобы они не утрачивали непосредственной связи с жизнью. Все остальное время должно использоваться для законотворчества, которое должно включать в себя: работу в областных судах (изучение дел, выявление проблем -- недостатков законодательства, присутствие на рассмотрениях дел), анализ полученного материала, подготовку проекта закона или изменений в закон, обсуждение его на Научно-консультативном совете (НКС) Высшего Хозяйственного Суда. С учетом рекомендаций НКС и с участием отделов -- подготовка проектов Указов для Президента или проектов законов для Верховного Совета. Конституционный Суд тут не может быть в стороне. Его судьи -- специалисты в соответствующей области права -- должны подключаться к этому процессу с момента получения проекта для НКС и фактуры к нему, готовиться к обсуждению на НКС и на Пленуме ВХС. Участие в обсуждении для них более чем желательно (как правило, обязательно), но не более того (никаких визирований). Во-первых, они не должны давить своим авторитетом. Во-вторых, Конституционный Суд должен быть совершенно свободен для принятия решения всем своим составом в случае возникновения необходимости рассмотрения того или иного Указа, Закона в этом Суде. Конституционный Суд через такое участие получит возможность координировать законотворческую работу в плане ее последовательности, глубины, перспективности. Примерно так же, как ВХС, должен действовать в плане законотворчества Верховный Суд, Прокуратура, Минюст, МВД, а также Контрольная Палата, Банк, Минэкономики, Минфин и другие министерства и ведомства (этим последним, конечно же, нужны сильные юридические службы).

Вот, пожалуй, этим насущно необходимым в первую очередь и можно завершить столь объемное деловое письмо. Об остальном, не менее насущном, можно будет и сказать, и написать, если у главных лиц государства, которым адресовано это далеко не частное размышление, хватит терпения, чтобы прочесть его, и оно найдет у них отклик. Будем надеяться на их страстное желание помочь народу и стране выбраться из пропасти, в которую затолкали ее те, кто не любил справок "снизу" более пяти страниц, видимо, считая себя настолько образованными и способными, что по любой проблеме пяти-семиминутного разговора или 2-3 страниц текста было предостаточно. К сожалению, они не перевелись и сегодня.

Не скрываю, в первую очередь жду реакции от Президента. Уж очень он страстно призывает нас так же страстно взяться за дело.

Ответа типа: "...для реализации Ваших предложений необходимы изменения Конституции и соответствующих законов, а это -- дело времени" -- не жду. Во-первых, для переорганизации работы многих упоминавшихся ведомств нужны весьма незначительные (в плане объема) изменения в Конституции и законах. А во-вторых, в пресловутой формуле: "Закон переступить нельзя, а обойти можно" -- слабость скорее не закона, а законодателя (в настоящее время в том числе и Президента). Сила закона и законодателя -- в другой формуле: "Закон переступить и обойти нельзя, но изменить можно и нужно быстро, если того требует жизнь". А она требует!!!

Ю.А.ШЕВЛЮКОВ,
судья Высшего Хозяйственного Суда

Не теряйте бдительности, джентльмены!

"Однажды тихим осенним вечером мы, я и мой друг Олег, сидели в машине. Работу закончили, спешить было некуда -- разговаривали. И вдруг откуда-то из-за угла "выплыла" Она -- высокая, длинноногая красавица. К ней привязался какой-то пьяный, появившись неизвестно откуда, и, как оказалось впоследствии, вовсе не случайно. Мы, как истинные джентльмены, не оставили даму в беде. Мужику хватило одной увесистой затрещины, он все понял и быстро исчез... Девушку звали Наташа, она была очень испугана и попросила провести ее. Пока мы везли ее к общежитию, Наташа совсем успокоилась, повеселела, намекнула, что домой не спешит и вообще не прочь познакомиться с такими милыми ребятами поближе. Мы долго не ломались, заехали в магазин, взяли пару бутылочек и поехали на природу. Выпили, поговорили, чуть позже Наташа с Олегом углубились в лес для более близкого "знакомства". Часа в 2 ночи мы возвращались домой. Когда подъезжали к Наташиному общежитию, она ни с того ни с сего устроила пьяную истерику, кричала, что это знакомство будет нам дорого стоить и что завтра с нами поговорят.

Олег разозлился и треснул ей по шее, Наташа с диким воплем выскочила из машины. Мы даже не знали, смеяться или удивляться, так и поехали домой -- озадаченные.

Утром на работе (наша фирма находится рядом с общежитием Наташи) секретарша сказала, что нас искала целая делегация каких-то "бойцов", приехавших аж на 3 машинах во главе с очень грозным, солидным дядей Рафиком (лицо все той же, надоевшей всем национальности). Вечером, дома, тоже "обрадовали". Приезжали все те же "бойцы", дядя Рафик размахивал пистолетом, ругался матом и кричал, что мы дорого ему заплатим за изнасилование его невесты. Уезжая, они забрали с собой младшего брата Олега и пригласили нас к 12 часам ночи следующего дня на переговоры. Мы были порядком напуганы.

Нужно было действовать. Но как? Терзания о младшем брате нельзя назвать только словом "тревога".

Следующей ночью мы познакомились с Рафиком. Сидя на заднем сиденьи машины в белом костюме, он являл из себя очень крупного и очень обиженного дядю. Разговаривал с сильным кавказским акцентом вперемешку с матом. Заявил, что мы изнасиловали его невесту, за причиненный ему моральный ущерб должны десять тысяч "баксов".

В милицию обращаться нам расхотелось. Орава мордоворотов вокруг Рафика уничтожала веру в оперативность и надежность милицейской защиты.

Пришлось через знакомых обратиться к "нетрадиционным" методам -- к "бандитам", "крутым", "качкам" или к рэкету, (всяк по-своему их называет), которые за приличное вознаграждение взялись уладить все "недоразумения". Буквально за несколько дней они выяснили, что этот Рафик -- "мелкая сошка", выколачивает деньги с подобных нам за изнасилование его "невесты", а "алкоголик", который к ней "пристает" -- подставной. Правда, на этот раз Рафик просчитался, купился, видимо, на то, что у нас своя фирма, машины. Слишком уж много затребовал, не рассчитывая, что нам дешевле найти "крутых". Нам устроили очную ставку (как в милиции!). "Объяснились". Рафик остался явно недоволен тем, что не удалось сорвать куш, да еще на прощание я запечатлел свой кулак у него на физиономии, вкладывая в удар вековую ненависть честного человека к вымогателю..."

Эту "веселенькую" историю рассказал мне один приятель. "Близкое знакомство" с длинноногой красавицей вылилось ему с другом в кругленькую сумму и недельное дергание. Их родные до сих пор не могут прийти в себя. А Олегу "повезло" больше всех -- еще какую-то "неприличную" болезнь подхватил. В общем, "за все заплачено!"

Я думаю, что в Минске не одна такая "фирма", которая пользуется "слабостью" мужской. Так что не расслабляйтесь, джентльмены!

Анна МАСЛЯКОВА, для "БМ"

ГАМОН, БРАТЦЫ!

БЕЛАРУСЬ ЗАКЛЮЧЕННАЯ

география неволи

В ПЕРВУЮ очередь, видимо, следует обратиться к ныне действующему на территории Беларуси Уголовному кодексу, в котором, кроме всего прочего, сформулированы положения, касающиеся такого вида наказания, как заключение.

Лишение свободы устанавливается теперь на срок от трех месяцев до 15 лет. При замене расстрела тюрьмой в порядке помилования срок заключения может достигать 20 лет.

Закон делит арестантскую массу по режимам, ревниво оберегая одну категорию преступников от другой. На практике такая изоляция удается не всегда. Режим содержания может быть общим, усиленным, строгим и особым.

На общем сидят мужчины, впервые осужденные за умышленные, но не тяжкие преступления -- хулиганство, кражи, мошенничество и все в этом роде. Данных заведений в республике три. Одно в Бобруйске (УЖ-15/2) и два в Могилеве (УЖ-15/15 и УЖ-15/19).

В колониях усиленного режима отбывают наказание впервые осужденные к лишению свободы за тяжкие преступления (убийство, бандитизм, контрабанда, крупные хищения и т.д.). Таких учреждений побольше: Минск (УЖ-15/1), Орша (УЖ-15/8), Новополоцк (УЖ-15/10), Шклов (УЖ-15/17). Еще одна колония усиленного режима строится в Слуцке.

Больше всего в республике зон строгого режима, куда заключают тех, кто совершил особо опасные государственные преступления или ранее отбывал наказание в виде лишения свободы. Ивацевичи (УЖ-15/5). Недавно здесь поменялся начальник, что обязательно должно повлечь изменения в жизни заключенных, но вот пока не ясно -- в какую сторону. Горки (УЖ-15/9). Когда-то здесь руководил нынешний начальник Управления по исправделам МВД Беларуси. Волковыск (УЖ-15/11), Орша (УЖ-15/12). Раньше в Орше вообще было три колонии, одну закрыли. Но и две крупные зоны для такого городка многовато. Новосады (УЖ-15/14), Мозырь (УЖ-15/20) -- совсем новое учреждение, открытое на месте лечебно-трудового профилактория. Отличается тем, что обходится без солдат срочной службы, всю работу выполняют профессионалы. Кроме того, на базе бывших военных городков возводятся еще две "строгих" колонии -- в урочище Волчьи Норы неподалеку от Ивацевичей (УЖ-15/22) и в Гомельской области -- Речица-30 (УЖ-15/24).

Колония особого режима УЖ-15/13, где содержатся особо опасные рецидивисты, находится в Глубоком Витебской области.

На базе УЖ-15/12 расположена противотуберкулезная больница для заключенных, и здесь же предполагается открыть специальную колонию для больных туберкулезом. Среди нынешних белорусских арестантов этой болезнью в разной степени страдают, как минимум, шестьсот человек. Врачи, как гражданские, так и милицейские, объясняют высокий уровень заболеваемости неудовлетворительными условиями содержания, связывая это с недостаточным финансированием, а также винят самих заключенных, легкомысленно относящихся к своему здоровью. Думаю, есть и третья причина -- действия самой администрации исправительных учреждений. Вот какую картину мне довелось наблюдать 12 сентября сего года в исправительно-трудовой колонии строгого режима N 9 в Горках. Помещение камерного типа (ПКТ) -- маленькая тюрьма в зоне, куда максимум на полгода по согласованию с наблюдательной комиссией исполкома можно упрятать злостного нарушителя режима. В одной из двухместных камер вместе с абсолютно здоровым зэком сидит туберкулезник. И хотя его закрытая форма болезни неопасна для окружающих, не надо упускать из виду, что ПКТ -- место особенное: ежедневная тридцатиминутная прогулка, небольшое окно, отсутствие розетки, чтобы вскипятить воду. Все это чрезвычайно опасно для туберкулезника, уже не говоря о соседстве больного и здорового человека.

Женская колония в Гомеле (УЖ-15/4), чей пятидесятилетний юбилей отмечался в апреле нынешнего года, объединяет в себе три учреждения -- общего и строгого режима (ни усиленного, ни особого для женщин не предусмотрено) и воспитательно-трудовую колонию (ВТК) для несовершеннолетних преступниц. Несовершеннолетние от взрослых отделены высоким забором, а рецидивистки сидят вместе с приговоренными к общему режиму. Вот вам один из примеров, когда жесткое разделение осужденных по категориям осуществить невозможно. Во времена Союза преступниц со строгим режимом отправляли за пределы республики, сейчас увозить некуда.

Что касается несовершеннолетних юношей -- они содержатся в ВТК общего и усиленного режимов в Бобруйске и Витебске. Причем в бобруйскую "малолетку" преимущественно направляют воришек. Убийцы и разбойники едут в Витебск. Срок заключения для несовершеннолетних не может превышать 10 лет. Смертная казнь к этим категориям преступников не применяется, как и к женщинам.

Есть в Беларуси и тюрьмы. Одна в Гродно (УЖ-15/ст-1), другая, недавно открытая при следственном изоляторе, в Могилеве (УЖ-15/ст-4). В феврале прошлого года в УЖ-15/ст-1 по своим депутатским надобностям стремился известный белорусский правозащитник Евгений Новиков. Не пустили, невзирая на статус депутата Верховного Совета. Вместе с ним не пустили и международную организацию "Амнистия интэрнэшнл". Видимо, есть что скрывать.

По официальной информации МВД, в нынешнем году к уголовной ответственности привлечено более сорока работников правоохранительных органов. Ясно, что с обычными уголовниками их держать небезопасно. До суда милиционеров приютил следственный изолятор КГБ, а куда их везти потом, в какую зону? Впрочем, в одной из колоний я встречал бывшего омоновца, и, судя по всему, жил он там неплохо.

В Минске, Витебске, Гомеле, Бобруйске, Могилеве, Бресте, Гродно, Жодино функционируют следственные изоляторы (СИЗО -- изящно называются тюрьмы для подследственных!) 7 июня 1993 года в Жодинском СИЗО при странных обстоятельствах погиб ранее судимый Александр Пак, обвиняемый в убийстве спецназовца Иванова. На мое предположение, что отсутствие гласности по этому делу может породить версию убийства Пака сотрудниками милиции из мести за Иванова, один из достаточно высоких чиновников МВД, чью фамилию не называю, ответил: "Пусть так и думают. И знают..."

По данным милиции, колонии и СИЗО Беларуси переполнены минимум на треть. Характерно, что при таком дефиците места власти не используют под колонию площади бывшей ИТК-7, находящейся на окраине Минска и расформированной во второй половине прошлого десятилетия после случившихся в ней массовых беспорядков. По-видимому, с точки зрения властей, присутствие в Минске исправительно-трудовых учреждений противоречит столичному статусу города. Не нужно обладать большой смелостью, чтобы предположить будущее расформирование и другой колонии -- 1-ой усиленного режима, расположенной во Фрунзенском районе столицы. Естественно, это станет возможным только после того, как пенитенциарная система республики выберется вместе с государством из охватившего их нешуточного кризиса.

Нетрудно заметить, что исправительно-трудовые учреждения расположены на территории Беларуси крайне неравномерно. Основная их часть сосредоточена в Могилевской и Витебской областях. Объясняется это тем, что при коммунистах открытие новых зон диктовалось в первую очередь экономическими интересами. Например, ИТК-2 и ИТК-15 возникли потому, что нужно было возводить такие гиганты, как "Бобруйскшина" и "Химволокно". В наше время новые колонии открываются там, где есть хоть какая-то база в виде оставленного военного городка или закрытого лечебно-трудового профилактория. Так получается дешевле.

Да, места заключения у нас переполнены, но с этим лучше бы бороться не открытием новых учреждений, а немедленным принятием Уголовного и Уголовно-процессуального законодательств, совершенствованием всего комплекса законов, изменением подхода к "воспитанию исправлением", нравственным совершенствованием общества.

Кстати, работу такую уже начали поляки и за считанные годы снизили число своих заключенных наполовину. Теперь в Польше сидит 60 тысяч человек. В Беларуси -- столько же. Вот только народу у нас в четыре раза меньше...

Вадим РЕЧКАЛОВ, "БМ"

● Криминал-досье "БМ"

О ДОЛГАХ ЛУЧШЕ ВСЕГО ПОМНИТЬ

Возле гостиницы "Буг" житель Северной Пальмиры покупал у жителя местечка Кобрин автомашину BMW. В результате этой операции гость из Питера взял у доверчевого кобринчанина 1300$, обещав вернуть... Не дождавшись обещанного, пришлось обратиться в Ленинский районный отдел милиции.

БАРАНОВИЧСКИЙ МОЛОДЕЖНЫЙ ГАНГСТЕРИЗМ

В Барановичах вечером 15 ноября подверглись нападению продавцы коммерческого киоска. Четверо неизвестных в масках под угрозой расправы забрали сигареты, 28 аудиокассет, магнитофон, 220000 рублей. Бандиты закрыли продавцов в киоске, а сами скрылись. Но принятыми мерами розыска за разбой задержаны четверо подростков. Трое из них -- учащиеся вечерней школы, четвертый -- неработающий местный житель.

КОМУ СЛУЖИТ СТОРОЖ?

Из склада СПТУ-162 похищено десять 25-литровых емкостей с ядохимикатами. Территория СПТУ и подсобного хозяйства охраняются сторожем.

ВЫПИЛ ВОДКИ С КЕМ ПОПАЛО И ИЗ КОМНАТЫ ПРОПАЛО...

Случилось это с барановичским горожанином, пригласившим на "сто грамм" к себе домой двух малознакомых мужчин. После их ухода хозяин не обнаружил двух вещей: магнитофона и джинсовой куртки.

ПОДПОЛЬНЫЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ

Еще одно сообщение из Ленинского РОВД. У частного предпринимателя из подвала дома, через взломанную дверь похищено 97 бутылок водки "Тройка", 5 бутылок водки "Распутин", 16 бутылок спирта, 550 блоков импортных сигарет. Сотрудники милиции в который раз уже обращают внимание на то, что подвал многоэтажки -- не лучшее место для хранения ценностей.

ОХРАННАЯ СИГНАЛИЗАЦИЯ ОТСУТСТВОВАЛА

На ларьке кобринчанки -- предпринимательши. Этим обстоятельством воспользовались воры и, разбив стекло, утащили бананы, апельсины, шоколад и другие заморские продукты на сумму почти 900000 рублей. Как любил повторять любимый писатель коммунистов Н. Г. Чернышевский: не клади плохо, не вводи вора в грех.

НОЧЬЮ НАС НИКТО НЕ ВСТРЕТИТ, МЫ ПРОСТИМСЯ НА МОСТУ

В четыре часа утра на ОКПП "ВАРШАВСКИЙ МОСТ" неизвестные под угрозой расправы забрали у жителей Узбекистана и Германии 140$ и 10000 рублей РФ. Дежурившими на погранпереходе милиционерами задержаны два неработающих жителя Бреста, подозреваемых в разбое.

Александр ГУМЕН, Брест

Васіль Іванавіч СТРАЖАЎ, міністр адукацыі і навукі, доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар:

"Калі б я быў мульты-міліярдэрам, па-першае, павысіў бы заробак настаўнікам, выкладчыкам"

-- ВАША міністэрства -- вельмі шырокамасштабная структура, якая займаецца і дзіцячымі садкамі з немаўляткамі, і праблемамі сярэдняй і вышэйшай школы, а зараз да вас яшчэ далучылі вялікую навуку з шаноўнымі акадэмікамі і наогул пяць новых дзяржкамітэтаў. Магчыма ахапіць усе гэтыя напрамкі адным не вельмі шматлікім міністэрствам? Як вам працуецца?

-- Цяжка. Яшчэ раней Міністэрства адукацыі было створана на базе трох структур: Міністэрства вышэйшай і сярэдняй адукацыі, Дзяржкамітэта па прафтэхадукацыі і Міністэрства асветы. І той крок аб"яднання трох міністэрстваў быў вельмі правільны. Але калі Беларусь стала незалежнай, самастойнай дзяржавай, узніклі зусім іншыя задачы. Напрыклад, стварэнне Камітэта па навуцы і тэхналогіях, які ў чэрвені быў арганізаваны, якраз адпавядае патрабаванням часу. Дзяржкамітэт па патэнтах таксама патрэбен незалежнай дзяржаве. Тое ж тычыцца і Камітэта па ахове аўтарскіх правоў, Камітэта па справах моладзі. Да нас яшчэ далучыўся і Дзяржкамітэт па стандартах (які, праўда, мае меншае дачыненне да праблем адукацыі). Але што датычыцца астатніх Дзяржкамітэтаў -- дык гэта ўсе структуры, якія, з аднаго боку, здабываюць інтэлектуальнае багацце, а з другога -- ахоўваюць яго. Мне здаецца, іх аб"яднанне ў рамках Міністэрства адукацыі і навукі --гэта правільна. Іншая справа -- не так проста арганізаваць сумесную працу, але, я думаю, праз некалькі месяцаў усе будзе нармалізавана. І зусім іншыя функцыі зараз у намеснікаў міністра, яны адказны за пэўны ўчастак працы і маюць поўную свабоду.

-- З аднаго боку -- вы "свой" чалавек у Міністэрстве адукацыі і навукі, раней працавалі намеснікам міністра і добра ведаеце ўсе праблемы. Зараз прызначаны самым галоўным чалавекам, і маеце магчымасць рабіць усё так, як лічыце патрэбным. Як адчуваеце сябе ў новым крэсле?

-- Як мне працуецца? Па-першае, у міністэрстве ёсць абавязкі, якія прыходзіца выконваць кожны дзень. Гэта тая праца, якая на першы погляд непрыкметная, але яна значная і патрабуе пэўны час. Па-другое, я адчуваў і раней, і зараз асабліва: неабходны пэўныя змены ў сістэме адукацыі. Але, падкрэсліваю, змены, рэформы не дзеля рэформ, а для таго, каб сістэма адукацыі адпавядала патрабаванням яасу, таму што і грамадства змяняецца, і эканамічныя ўмовы змяняюцца. Фактычна мы гэта павінны былі рабіць некалькі гадоў таму. Былі такія захады і да гэтага, але нічым яны не скончыліся. Нельга сказаць, што нічога не рабілася, наадварот, апошнія 3-4 гады былі змены, але трэба давесці іх да лагічнага канца. Мая першая задача, калі я стаў міністрам -- трэба было арганізаваць калектыў, пэўную частку калектыва, каб яны гэтыя задачы асэнсавалі і зрабілі неабходныя захады да арганізацыйнага выканання. А па-другое -- міністэрства ж новае, да яго далучылася 5 дзяржкамітэтаў, значна абавязкі павялічыліся, і арганізоўваць работу трэба было па-іншаму.

Але зараз ужо выкрысталізаваліся 4 галоўныя напрамкі маёй дзейнасці: рэформа сістэмы адукацыі; рэформа сістэмы выхавання; сацыяльна-эканамічная абарона адукацыі і навукі; і чацвёртае --трэба вызначыць тыя напрамкі, дзякуючы якім мы можам вырашыць задачу ратавання нашай шавуковай сістэмы.

-- Васіль Іванавіч, ёсць такое расхожае меркаванне, што адукацыя зараз наогул непрэстыжна. Мы ведаем, у якім гаротным стане нашы навукоўцы, інтэлігенцыя. Так, зараз прэстыжна паступіць ва ўніверсітэт народнай гаспадаркі, на юрыдычны факультэт. А на факультэты, якія заўсёды вызначалі навукова-тэхнічны прагрэс -- радыёэлектроніка, фізіка, матэматыка, тэхнічныя спецыяльнасці -- туды моладзь не ідзе...

-- Калі параўноўваць прыём у вышэйшыя навучальныя ўстановы, мы не назіраем памяншэння жадання атрымаць вышэйшую адукацыю. Адразу павінен гэта падкрэсліць. Але ў гэтым годзе з"явілася вельмі для мяне трывожная тэндэнцыя: у нас значна паменшылася колькасць жадаючых паступаць у аспірантуру. Значна паменшылася.

І я магу зразумець чаму: стан і нашай Акадэміі навук, і навукова-даследных інстытутаў, вышэйшых навучальных установаў вельмі цяжкі. Матэрыяльнае палажэнне зусім нездавальняючае. Канешне, мы павінны акрэсліць тыя напрамкі, якія нам асабліва неабходны. На мой погляд, у нас ёсць 4 прыярытэты ў навуковай дзейнасці: мы павінны ўсё зрабіць, каб падтрымаць тыя навуковыя фундаментальныя даследванні, якія адпавядаюць сусветнаму ўзроўню; па-другое, тыя даследванні, якія патрэбны для нашай дзяржавы, для асэнсавання яе самастойнай краінай -- гэта, у першую чаргу, гуманітарныя навукі, але яшчэ і біялогія, усё, што мае сувязь з прыродай, развіццём эканомікі, прыроды. Па-трэцяе, трэба падтрымліваць фундаментальныя даследваніі, якія маюць прамое дачыненне да нашай прамысловасці. І чацвёртае -- тыя даследваніі, які ямаюць цесную сувязь з навучальным працэсам. Іншая справа, што рэспубліка раней была часцінкай супердзяржавы, і гэты факт уплываў на развіццё многіх галін навукі. Пытанне гэта вельмі складанае, гэта і лёс людзей... У нас ёсць пэўныя прапановы і Кабінету міністраў, усе прапановы абмяркоўваюцца і з Акадэміяй навук, і з навукоўцамі.

І самая складаная і цяжкая праблема -- патрэбны грошы. Яны, канешне, выдаткоўваюцца з бюджэту, але іх вельмі мала.

-- Вось вы гаварылі пра гуманітарныя навукі, здавалася б, там патрэбны аловак, папера, але без кампутара зараз не абыйдзешся. А што рабіць фізікам, матэматыкам, якім патрэбны і лазеры, і ЭВМ?

-- Вось я і кажу: патрэбны, канешне, грошы. Але ў бліжэйшыя гады, мы разумеем, іх шмат не будзе. З аднаго боку мы павінны адшукваць дадатковае фінансаванне, але, з другога боку, неабходна вызначыць, што для нас галоўнае. Вось тая праца, якой мы зараз займаемся, і ў бліжэйшыя 2-3 тыдні разам з Кабінетам міністраў будзем прымаць рашэнні. А свае прапановы ўраду мы падалі ўжо.

-- І ўтапічнае, калі можна так сказаць, нерэалістычнае пытанне. Калі б у вас было дастаткова грошай, калі вы былі б міністрам-мультыміліярдэрам, што вы зрабілі б у першую чаргу?

-- Што б я зрабіў? Па-першае, павысіў бы заробак настаўнікам, выкладчыкам. Самае галоўнае і неадкладнае. А ўжо потым вырашаў пытанні матэрыяльнай базы вышэйшых навучальных установаў, школ. Вось 2 галоўныя пытанні. Яны балючыя, вельмі балючыя.

Сістэму адукацыі можна параўнаць з паветрам для чалавека. Мы ж не адчуваем яго, калі яно ёсць. А пачынаем адчуваць толькі тады, калі яно знікае. Так і сістэма адукацыі. Калі яна пачне разбурацца -- гэта будзе адчуваць усё грамадства. Але тут можна і спазніцца. Аплата працы настаўнікаў і матэрыяльнае становішча маюць цесную сувязь з гэтым. Канешне, можна вучыць і з дапамогай крэйды і алоўка, але ж іншае зараз патрабаванне. Усе павінны асэнсоўваць, што выкладчыку, настаўніку трэба дапамагаць. Фактычна сістэма адукацыі з'яўляецца фундаментам для развіцця эканомікі.

-- Васіль Іванавіч, колькі я сябе памятаю, нейкія рэформы ў адукацыі ідуць пастаянна: прымаем асноўныя напрамкі развіцця навукі, Закон аб адукацыі, зараз мяняем назвы прывычных школ на ліцэі і гімназіі, інстытутаў -- на універсітэты і акадэміі. Што за гэтым стаіць -- змена назваў, шыльдаў, ці сапраўдныя дзейсныя, значныя рэформы?

-- Фактычна на Захадзе гадоў 10-15 таму стварылася сістэма, дзе ёсць 3 тыпа навучальных установаў: так званыя класічныя універсітэты (прыклад з нашага боку -- Белдзяржуніверсітэт), універсітэты прыкладных ведаў (напрыклад, тэхнічныя) і проста вышэйшыя навучальныя ўстановы. У нас з'явіліся ўніверсітэт радыёэлектронікі і інфарматыкі, тэхналагічны ўніверсітэт, політэхнічная акадэмія, якая адпавядае ўніверсітэту прыкладных ведаў, і засталіся іншыя ВНУ. Калі параўноўваць, напрыклад, нашу політэхнічную акадэмію з політэхнічным універсітэтам на Захадзе, яны маюць фактычна аднолькавы змест навучання. Таму гэта пераналменне нічога дрэннага ў сабе не нясе, па-першае. Па-другое, гэта не проста пераналменне, а захад да таго, каб рэфармаваць сістэму адукацыі. З наступнага года мы пераходзім да новых навучальных планаў, якія складаліся з патрабаванняў новага зместа навучання і адпавядаюць новай назве навучальнай установы. Але трэба падкрэсліць, гэта працэс не аднаго дня. Не трэба чакаць, што заўтра мы ўстанем, а ў нас новы змест адукацыі, так не бывае. Гэта ўсё крокі ў тым напрамку, які мы лічым правільным, і адпавядае руху, які назіраецца ў сусветнай сістэме адукацыі.

-- Зараз вядзецца шмат дыскусій і ў прэсе, і ў грамадстве аб праблемах платнай адукацыі. Створана шмат камерцыйных вузаў, факультэтаў, нават у дзяржаўных (бясплатных) навучальных установах, калі абітурыент не набірае неабходную колькасць балаў, але мае сродкі, можна за грошы атрымаць адукацыю. Як вы ставіцеся да "камерцыялізацыі" адукацыі?

-- Павінен адразу сказаць: бясплатнай адукацыі не існуе. Тая адукацыя, якая лічыцца бясплатнай -- за кошт дзяржавы, а грошы бяруцца з народа. Мой падыход не змяніўся: я лічу, што нашым галоўным напрамкам павінна быць магчымасць атрымаць адукацыю і ў сярэдняй школе, і ў тэхнікумах, ВНУ без аплаты. Гэта застаецца. Але калі ў людзей есць магчымасць плаціць за сваю вучобу, навошта ісці супраць гэтага? Чым больш адукаваных людзей у грамадстве, тым лепш для грамадства. Гэта ж зразумела. Таму якраз і Міністэрства не мела нічога супраць, і гэта адпавядае Закону аб адукацыі -- стварэнне недзяржаўных навучальных установаў. Іншая справа -- Міністэрства павінна несці адказнасць за якасць навучання ў гэтых установах. Мы пачнем адразу пасля Новага года атэстацыю і акрэдытацыю недзяржаўных навучальных установаў, каб тыя, хто гатовы выкласці круглую суму за вышэйшую адукацыю, ведалі, ці варта гэта рабіць, ці адпавядае ўстанова нейкаму прыстойнаму ўзроўню.

-- Дарэчы, аб узроўні. Апошнім часам у рэспубліцы з"яўляецца шэраг так званых прэстыжных платных школ, ліцэяў, гімназій, якія, як лічыцца, працуюць на больш высокім узроўні, чым звычайная сярэдняя школа. Праўда, не ўсім бацькам па кішэні аддаць туды любімае чада -- наколькі я ведаю, навучанне дзіцяці ў вядомай "лясной" школе абыходзіцца ў месяц у сто пяцьдзесят даляраў. Ды й у некаторых сталічных школах найбольш здольным, таленавітым старшакласнікам самі настаўнікі раяць пшукаць які-небудзь ліцэй ці спецшколу, бо звычайная школа не адпавядае нармальнаму ўзроўню...

-- Я б не сказаў, што наша сярэдняя школа не адпавядае. Есць настаўнікі, якія не адпавядаюць патрабаванням часу, і для таленавітых дзяцей яны не могуць зрабіць вучобу цікавай і змястоўнай.

Праблема існуе ва ўсім свеце, не толькі ў нас. Канешне, ёсць ліцэй пры Белдзяржуніверсітэце, пры іншых ВНУ, дзе выкладаюць прафесара, кандыдаты навук, зразумела, яны могуць даць іншы ўзровень ведаў вучням. І вось тая рэформа сістэмы сярэдняй адукацыі, якую мы зараз абмяркоўваем на старонках "Настаўніцкай газеты", і павінна стварыць умовы для развіцця здольнасцяў усіх таленавітых дзяцей.

-- Здавалася б, прыняты Закон аб мовах, заціхлі дыскусіі аб мовах навучання, але час ад часу на старонках газет чытаем мы звароты бацькоў наконт выбару мовы навучання для дзіцяці. Як вы ў міністэрстве адукацыі рэагуеце на гэтыя заявы?

-- Больш за ўсё я мару аб тым, каб праблема мовы навучання не была палітычнай праблемай. Бо калі гэта пытанне пачынаюць вырашаць на плошчы, на мітынгу ці праз звароты -- гэта не зусім добра для сістэмы адукацыі. Зразумела, пытанне Адраджэння -- гэта пытанне незалежнасці, суверэннасці нашай дзяржавы. Але іх трэба вырашаць спакойна. Напрамак развіцця вызначаны, ніхто яго мяняць не збіраецца.

● Пісьмо ў "БМ"

Падстава для абмеркавання

Вашая газэта, хоць і ў дзіцячым узросце, усё ж, я лічу, адна з самых цікавых у краіне. Прынамсі, маладзёжныя інтарэсы вы адлюстроўваеце ўдала.

У адным з нумароў "БМ" было інтэрвію з лідэрам "Правага рэваншу" С.Адамовічам. Чамусьці газета зьмясціла рэзка адмоўны каментар, зь якога вынікае: "грамадства мусіць бараніцца ад скрайнасьцяў".

Мне цікава, чаму тыя ж "СС" ("славянскія сокалы") -- гэта не крайнасць і не шавінізм, а вось "Рэванш" гэта крайнасць і ультранацыяналізм. Я асабіста бачыў і размаўляў і з прадстаўнікамі "СС", і РНА (баркашоўцы), і інш. Нічога старшней прыдумаць нельга. Яны адмаўляюць існаваньне незалежнай Беларусі, мовы, далдоняць пра нейкі трыадзіны рускі народ. Іх мала (сокалаў чалавек 20, баркафашыстаў -- 10), але ўжо адно слова зьнявагі самастойнасьці беларускае нацыі вартае таго, каб імі зацікавілася Пракуратура, КДБ. Няма месца ў Беларусі расейскім нацыянал-фашыстам!

Нядаўна быў утвораны т.зв. Антыфашысцкі камітэт. І чым жа ён займаецца? А ён імкнецца не заўважаць фашыстаў РНА, СС, нейкага "Русского прорыва", ён бачыць толькі "БНА-ПР", Партыю Свабоды інш. патрыятычныя беларускія сілы. Нейкая "госпожа Ступникова" ўжо заклікае зацікавіцца Першым зьездам беларускіх нацыяналістаў, але маўчыць пра тое, што на вуліцах Мінска раздаюць газету "Русский порядок", "Завтра", бюлетэні Народно-Социалистической партии России..., ходзяць баевікі са свастыкай!

Сяржук ВАСІЛЕНКА, Менск, студэнт БДУ

Студэнтам шанцуе. Некаторым

Зусім нядаўна на Беларусі з"явіліся міжнародныя студэнцкія карткі пад назвай "студэнт-карціс". Гэтыя карткі ўжо некалькі год распаўсюджваюцца Міжнароднай канфедэрацыяй студэнцкага турызму, якая дзейнічае пры ЮНЭСКА. І вось цяпер на Беларусі іх можна набыць у Рэспубліканскай асацыяцыі міжнародных маладзёжных абменаў і турызму, якая знаходзіцца ў Віцебску, і ў Задзіночанні беларускіх студэнтаў у Мінску. Карткі агульнапрызнаны і дзейнічаюць на тэрыторыі 91 краіны. Упершыню ж яны з'явіліся ў 1968 годзе.

Што ж сабой уяўляе такая студэнцкая картка і якія ільготы яны дае студэнтам? Гэта невялікая картка, вельмі прыгожа афармленая, на якой надрукавана імя і прозвішча ўладальніка і тэлефон у Лондане, па якому можна бясплатна пазваніць на Радзіму і перадаць усё, што захочаш. Міжнародная студэнцкая картка мае восем ступеняў абароны і яе практычна немагчыма падрабіць. Па ёй даецца магчымасць на скідку на праезд. Напрыклад, у Польшчы білеты на міжгародні аўтобус можна купіць на чвэрць танней звычайнага кошту, зразумела, калі ў вас ёсць студэнт-карціс. У кожным горадзе Еўропы свае ільготы ўладальнікам студэнцкай карткі. У некаторых гарадах Францыі па ёй можна бясплатна наведваць музеі. Аб усіх ільготах, якія дае студэнцкая картка ў тым ці іншым горадзе, можна даведацца, патэлефанаваўшы ў мясцовае аддзяленне Міжнароднай канфедэрацыі студэнцкага турызму. Тэлефоны ўсіх аддзяленняў можна знайсці ў буклеце, які даецца разам з карткай.

Каштуе картка на 1995 год на Беларусі чатыры долары. А калі некаму падаецца, што гэта вельмі дорага, то параўнаем: у Іспаніі такая картка каштуе сем долараў, а ў Германіі аж дзесяць. Так што студэнты, якія збіраюцца за мяжу ў наступным годзе, могуць купіць студэнт-карт ужо ў студзені, але заявы на набыццё іх падавайце хоць цяпер. А калі ж студэнты змогуць карыстацца такімі карткамі на Беларусі? Бо вельмі ж хочацца карыстацца благамі цывілізацыі, але на стыпендыю не разгонішся.

Акрамя картак для студэнтаў можна набыць карткі для навучэнцаў школ і для выкладчыкаў.

Сяргей КІЕНЯ, для "БМ"

праРОК

Неяк нядаўна я пазнаёміўся з калегамі-рокжурналістамі з братняе Ўкраіны. Натуральна, што мы вырашылі абменьвацца інфармацыяй. І вось першы абменны артыкул. Ён друкаваўся ў чэрвеньскім нумары музычнай газэты "АУТ" (Кіеў).

ТРАГІЧНАЯ СЬМЕРЦЬ КУРТА КАБЭЙНА ПРЫМУСІЛА ШМАТ КАГО ШУКАЦЬ АДКАЗ НА ПЫТАНЬНЕ:

ЧАМУ ГЭТА АДБЫЛОСЯ?

Наўкол гэтае падзеі расьце сьнежны камяк розных мітаў. Таму мы прапануем вам, шаноўныя чытачы, цытаты з розных выданьняў розных гадоў, якія праліваюць нейкае сьвятло на тое, што сталася.

"Я зьбіраюся быць здаровым ды распачаць новае жыцьцё. Я не піцьму болей ніколі, бо не вытрымлівае мой страўнік. Маё цела не дазваляе мне прыймаць наркотыкі, нават каб я пажадаў, бо я занадта слабы ўвесь час. Усе наркотыкі -- гэта марнаваньне часу. Яны руйнуюць тваю памяць, тваю самапавагу. Яны ня маюць нічога пазытыўнага ва ўсіх адносінах, але я не зьбіраюся прапаведваць адмову ад іх. Гэта ваш выбар, але на ўласным прыкладзе я пераканаўся, што гэта марнаваньне часу."

(З інтэрвію з аўтарам "Come As Your Are", кнігі пра "Нірвану", Майклам Эйзэрадам, 1992).

"Увесь час я намагаўся не зыйсьці з абранага шляху -- не распавядаць нічога пра ўжываньне мною наркотыкаў. Я хацеў прыхаваць гэта як найдолей. Я не хацеў, каб якісьці 15-гадовы фан нашага гурту думаў, што прыймаць гэраін -- гэта стромка. Я лічыў, што людзі, якія захапляюцца наркотыкамі -- гэта апошнія ўблюдкі, і калі ёсьць пекла, дык іхняе мейсца там. Гэта напраўду паганая карма." ("Melody Maker", 1993). Кобайны разам адпачывалі ў Італіі пасьля таго, як "Нірвана" адыйграла 2 канцэрты ў Рыме. Далей шлях гурту меўся працягнуцца да Мюнхэну, дзе пляналіся яшчэ 2 канцэрты. Але Курт спаслаўся на хворае горла й адмяніў іх. Людзі, якія былі на шоў "Нірваны" ў Рыме, былі расчараваныя. Вось словы аднаго з прыхільнікаў гурту: "Ён праседзеў ледзьве ня ўвесь канцэрт. Гурт граў усяго толькі 40 хвілінаў, а 20 хвілінаў адпачываў. Гэта быў жахлівы канцэрт, слабы й нудны. Курт не прамовіў нават слова на працягу канцэрту. Ён выглядаў даволі агідна. Гэта не была "Нірвана", якую я ведаў." "Курт Кобайн ледзь не сустрэўся са сьмерцю пасьля передазаваньня алькаголем ды наркотыкамі ў рымскім гатэлі. Драма распачалася ранкам 4 верасьня з тэлефанаваньня жонкі Кобайна Кэртні Лаў з гатэлю "Экзэльсыёр". Яна паведаміла пра непрытомны стан Курта. Кобайн патрапіў у кому пасьля "міктуры", у склад якое ўваходзілі папулярныя сярод італійскіх наркаманаў транквілізатары, шампанскае ды дзіцячыя абязбольваючыя лекі раіпнол. Кэртні ўзьняла трывогу пасьля таго, як ня здолела вывесьлці Курта з глыбокага сну." Распавядае італіец, які ўжывае раіпнол: "Ён быў папулярны гадоў зь 10 таму. Ён спрычыняе шмат ускладненьняў. Мажліва, Курт ня ведаў пра гэта й пра моцннае ўздзеяньне гэтых пігулкаў. Калі немажліва дастаць гэраін, ты вымушаны прыймаць гэтыя лекі, калі ў цябе крыза. Калі ты ня маеш рэцэпту, дык здолееш без праблемаў купіць іх на чорным рынку." Паводле словаў аднаго лекара, калі Курта перавозілі зь лякарні "Umberto Prima" у "American Hospital", стан Кабэйна быў вельмі кепскі. Падчас прэс-канфэрэнцыі, што адбылася наступнага дня, у суботу, калі Кобайн выйшаў з комы, было паведамлена, што лекары цалкам вывелі зь ягонага страўніка шампанскае, раіпнол ды трэйці кампанэнт -- хлорагідрат. У панядзелак лекар сказаў, што стан Кобайна "трывожны".

Па іроніі лёсу, да гэтых падзеяў Курт ды ягоны мэнэджэр паўсюль заяўлялі, што сьпявак на дадзеным этапе зусім не ўжывае наркотыкі й зьбіраецца адмовіцца ад алькаголю падчас адпачынку пасьля вяртаньня з эўрапейскага турнэ. Распавядае Іврэт Тру, карэспандэнт "Melody Maker": "Ні для каго не сакрэт, што Курт Кобайн прыймаў наркотыкі, але, калі мы апошні раз бачыліся, ён выглядаў цалкам чыстым. Доўгі час ён не злоўжываў алькаголем (у пэрыяд пасьля запісу "Nevermind" у 1991 годзе, а, мажліва, і да гэтага). Алькаголь жахліва шкодзіў ягонаму голасу.

...Калі гэта здарылася, у галаве пастаянна круціўся адзін з мажлівых варыянтаў назову альбому "In Utero" -- "I Hate Myself And I Want To Die" ("Я ненавіджу сябе й хачу памерці").

О.Ш.

Рок-навінкі

Вядомы гурт "Крама" зноўку вандраваў у Маскву. Гэтым разам дзеля таго, каб зьняць жывы канцэрт у студыі "Праграмы "А" ды паўдзельнічаць разам з гуртамі "Ва- банк", "Маральны кодэкс", Гарыкам Сукачовым ды йіншымі выканаўцамі ў канцэрцесьвяткаваньні дню народзінаў Сяргея Воранава ("Crossroads"). Яшчэ "крамчукі" далі два канцэрты -- адзін у клюбе "B. B. King", другі -- у клюбе "Sekston F.O.Z.D.". Хлопцы засталіся задаволеныя сваёю вандроўкаю, але адна акалічнасьць... Усе грошы, зробленыя музыкамі з гэтых канцэртаў, скралі ў гатэлі "Варшава", дзе, уласна, жылі "крамчукі". Ну, застаецца сказаць якуюсь банальнасьць, кшталту "ня ў грошах шчасьце".

Да вялікае радасьці, на Беларусі пашыраецца колькасьць выданьняў, якія зьвяртаюць увагу на рок-н-рол. Вось ужо шэраг нумараў выдала кампанія "Magic sound" штотыднёвіка "Бездельник". Выданьне выбіваецца з шэрагу йіншых вычарпальнай інфармацыяй пра тое, дзе можна выпіць ды закусіць. А таксама пра ўсе "культурныя падзеі" Менску. Матар'ялы пра рок-н-рол, якія зьмяшчаюцца ў гэтым часопісе, праўда, пакідаюць уражаньне лёгкай некампэтэнтнасьці аўтараў. Напрыклад, "Зарціпо" яны назвалі джаз-рокам (!). Дзе ж ты, стары добры часопіс "Поп-музыка"! Напэўна, скончыў існаваньне па фінансавых меркаваньнях. Вось каб аб'яднаць творчыя здольнасьці аўтараў "Поп-музыкі" з фінансавымі магчымасьцямі "Magic sound"!..

Сьпіс канцэртаў цыклю "Сябры з Расеі ў гасьцёх у "Карамы": 28 лістапада -- маскоўскі "Бітмэйкэрс" і менскі "Ляпіс Трубецкой" (і, безумоўна, "Крама"). 26 сьнежня -- "Crossroads", "Крама", "Зіндан" ды Іван Маркаў у першым на Беларусі блюзавым джэме. 30 -- гурт з Варонежу (стыль -- рэгэй) пад назовам "Аклюзія" ды менскі "Пекін - 46" (і, безумоўна, "Крама"). 27 лютага -- піцерскія "Камікадзэ" зь менскай "Мрояй", ці як яна там цяпер называецца. А далей... Далей будзе бачна.

Падрыхтаваў Кастусь ЗЬМІЦЯРЭЦ, адмыслова для "БМ"

РЭП ПРИХОДИТ И УХОДИТ -- ФОЛЬКЛОР ОСТАНЕТСЯ ВСЕГДА

"Гэйхоп" -- послышалось из-за угла. И это означало, что я наконец-то нашла то, что так долго искала, блуждая по коридорам филфака. Звуки гармоники подтвердили мои предположения. И вот она -- сцена, на которой, подчиняясь весьма грозному голосу руководителя, отплясывали люди совершенно разного возраста. И как плясали! Ну прямо любо-дорого было посмотреть.

Так я познакомилась с фольклорным ансамблем "Гармония" и его руководителем -- Николаем Котовым. Здесь все, от руководителя до самой молоденькой девушки-девятиклассницы, по уши влюблены в народные танцы. И любовь эта чистая, без примеси какого-либо коммерческого интереса. Сам Николай не только балетмейстер, но еще и режиссер. А ведь поставить народное действо, чтобы оно еще и смотрелось ярко, красочно -- большое искусство. Причем, в данном случае нет ни намека на подделку, этакое стилизованное на современный манер представление. Здесь все по-настоящему. Если фольклор, так уж действительно фольклор. И танцы, которыми в зимний вечерок развлекались наши бабушки, и движения, выверенные веками.

Я поинтересовалась, почему именно народные танцы, ведь они сегодня далеко не так популярны, как, например, рэп или хип-хоп. По мнению участников ансамбля, современные танцы -- это измененные танцы наших предков. И вообще, это не только занятие, а образ жизни, отдушина в череде серых будней.

Здесь нет тенденции разделять людей на лучших и худших. Все делают одно общее дело. Пусть не так профессионально, как это бы сделали заслуженные, народные и прочая и прочая, но зато -- от души. Разные люди занимаются в ансамбле: слесарь, инженер, учитель музыки. Возраст -- от 15 до 50. Но большинство --студенты. И, наверное, "Гармония" не была бы тем, что есть, если бы не некое чувство общности и, если хотите, единой семьи, которое царит здесь с самого порога.

Пока что "Гармония" делает свои первые шаги. Тем не менее, ее уже хорошо знают в студенческой среде, а знатоки предсказывают яркую и долгую сценическую жизнь.

Однако "Гармония" -- это всего лишь частичка обширного объединения фольклорных коллективов Беларуси. Председатель Ассоциации Фольклористов Беларуси Василь Литвинко определил свою организацию как независимое объединение носителей белорусского фольклора, хранителей традиций. Чтобы было что хранить, необходимо собирать истинно народные и малоизвестные песни -- к счастью, еще сохранились они во многих деревнях. Чтобы ничто не кануло в Лету, чтобы можно было все это донести до людей, показать, какая красота есть на свете. В ближайшем будущем при Ассоциации намечено открыть Академию народного искусства, где будут готовить именно специалистов по фольклору. Сделать это сегодня, конечно, нелегко, но есть у Ассоциации добрые друзья, единомышленники. А недавно Ассоциация стала членом международной организации по народному творчеству, на что возлагает большие надежды.

Так неужели и смыслом жизни, и главным жизненным делом может стать фольклор? Признаюсь, еще совсем недавно я относилась к нему не то чтобы просто равнодушно, а даже с каким-то отрицанием. После встречи с ансамблем "Гармония", руководителем АФБ смогла понять и поверить, что фольклор -- это основа духовного развития любого общества. Да и можно ли назвать страну цивилизованной, если в ней небрежно относятся к своим корням и традициям?

Вот только боюсь, что многие мои сверстники, прочитав это, кисло усмехнутся: подумаешь, бабушкины танцы... Бабушкины-то они бабушкины, но рэп приходит и уходит, а народные танцы, песни --это даже не на десятилетия. Это -- навсегда.

Ольга МАХОНИНА, специально для "БМ"

"... А мядок ды гарэлачку дзюбалі..."

● Гара для дзівакоў

Чамусьці самымі прывабнымі ў такой сур'ёзнай і складанай навуцы, як гісторыя, мне заўсёды здаваліся яе малавывучаныя і, так бы мовіць, бытавыя старонкі. А між іншым, менавіта дзякуючы ім, у нас час ад часу з'яўляецца магчымасць наблізіцца да сваіх продкаў і зірнуць на іх, як на "простых смяротных", ніколькі не пахіснуўшы пры гэтым іхняе славы і не страціўшы нагоды, каб імі ганарыцца... Возьмем у якасці прыкладу такую звычайную і, на першы погляд, аніяк не "геаічную" рэч, як алкаголь.

Як упэўнена сведчаць першыя летапісныя помнікі старажытных славянаў, некаторыя алкагольныя напоі ўжо тады карысталіся трывалай папулярнасцю. Прынамсі, самымі распаўсюджанымі з іх лічыліся пітны мёд і квас... А вось гарэлка, як і спірт, з"явіліся значна пазней, ужо ў часы Вялікага Княства Літоўскага. (Да таго ж, факт застаецца фактам: абодва гэтыя нап і былі вынайдзены арабамі).

... Хто ведае, як часам магла б павярнуцца гісторыя, каб пад рукою не знайшлося выратавальнай "пляшкі"? Гісторыкі кажуць, што менавіта яна часта ўратоўвала ад разгону падпольныя віленскія сходы Кастуся Каліноўскага, удала маскіруючы іх сапраўдную мэту. (Дарэчы, ёсць звесткі, што сам Каліноўскі аддаваў несумненную перавагу старажытнай беларускай крамбамбулі перад звычайнаю гарэлкай).

Канешне, цяжка пярэчыць законам часу, якія няўмольна выкрэсліваюць з памяці ўсе гэтыя старыя дзіўнаватыя назвы і дыктуюць новыя прыхільнасці. І таму крыху суцяшаюць у гэтым сэнсе старыя літаратурныя помнікі: яскрава сведчаць яны, што ў летапісцаў выклікалі абурэнне тыя ж самыя нагоды, што і сёння. Так, у "Прамове Мелешкі" 16 стагоддзя, напрыклад, аўтар наракае на "мудрыя" замежныя напоі і з настальгіяй ўзгадвае "старыя добрыя часы", калі продкі нашыя "медок і гарэлачку дзюбалі..."

Дарэчы, пераканаўчым цвярэзнікам таксама ёсць чым ганарыцца: у іх былі такія знакамітыя папярэднікі, пра якіх можна толькі марыць... Як сведчыць летапіс 14 стагоддзя, напрыклад, вялікі князь Альгерд нават падчас уласнага вяселля не спакусіўся ні на якія алкагольныя напоі.

Не абышоўся без прыгод і пад час бітвы пад Грунвальдам. У адным з захопленых крыжацкіх абозаў было вельмі многа бочак з віном -- крыжакі, відаць, планавалі адсвяткаваць сваю перамогу. Натуральна, нашыя стомленыя воіны адразу накінуліся на жыватворны напой, але Вітаўт з Ягайлам загадалі тыя бочкі з віном разбіць, каб не было зніжэння баегатоўнасці ў войску.

Захавалася шмат рэцэптаў, па якіх вельмі проста можна ў нашых умовах зрабіць які-небудзь старажытны беларускі напой. Вось толькі некаторыя з іх.

Крамбамбуля. Трэба ўзяць паўлітра гарэлкі альбо спірту, ад гэтай колькасці 100-150 грамаў змяшаць з такой жа колькасцю вады. Перацёрці ў гэтую вадкасць трохі мускатнага арэха, дадаць 1-2 сталовыя лыжкі мёду, 1 чайную лыжку карыцы, 4 перацёртыя гваздзікі, некалькі перацёртых зярнятак чырвонага перцу. Усё гэта перагатаваць на агні 10 хвілінаў, пасля даліць астатнюю гарэлку (альбо спірт) і даць пастаяць хвілінаў 5-10 у зачыненай пасудзіне. Потым ўсё гэта трэба працадзіць праз некалькі пластоў марлі, укінуць туды 2-3 неперацёртыя гарошыні чорнага перцу і даць піцву адстаяцца. Піць халодным.

Крупнік. Нягледзячы на назву, нічога агульнага з крупамі не мае. (Найбольш папулярным гэты напой быў сярод шляхты). Для яго прыгатавання трэба ўзяць шклянку мёду, 250 грамаў вады, паўлітра спірту, чвэрць мускатнага арэху, трошкі ваніліну, 10 грамаў карыцы, 2 гваздзікі, трошкі апельсінавай скуркі. Усё гэта перацерці, потым згатаваць ваду з мёдам, усыпаць туды ўсе прыправы і гатаваць некалькі хвілінаў. Потым зняць з агню і даць паўгадзіны пастаяць. Праз паўгадзіны працадзіць гэтае піцво і зноў загатаваць. Пераліць у падагрэты збанок з накрыўкай, даліць спірт і хутка перамяшаць. Падаваць вельмі гарачым у кілішках.

Мёд жа, натуральна, патрабуе больших намаганняў. (Затое і эфект мацнейшы: той, хто спрабаваў, кажа, што на нагах утрымацца пасля гэтага піцва вельмі праблематычна). Для прыгатавання мёду на адно вядро вады бралі 3-5 фунтаў мёду і трошкі карыцы. Усю гэтую сумесь варылі да таго часу, пакуль ад яе не застанецца палова. Потым здымалі з агню, астуджалі да цеплыні сырадою, бралі 1/5 частку булкі, адразалі скарынку, мякаць абмазвалі дражджамі і ўкідвалі ў гатаваны мёд, дадаўшы туды яшчэ крыху хмелю. Калі мёд "бушуе" слаба, трэба дадаць яшчэ драждэй. Даць гэтай сумесі бушаваць адну гадзіну. Потым трэба выцягнуць булку, мёд перацадзіць, пераліць у моцную бочачку, укінуць туды трошкі кардамону, абвязаўшы яго палатном. Можна ў якасці прыпраў дадаць фіялкавага кораню альбо гваздзікі (таксама ў асобным мяшэчку). Бочачку пасля гэтага вельмі моцна забіць шпунтам і паставіць у халоднае месца альбо ўвогуле на лёд на 12 дзён. Пасля гэтага мёд разліць па бутэльках, засмаліць іх і трымаць у холадзе. Піць праз 2 месяцы.

Збірала гэтую карысную інфармацыю ў Інстытуце гісторыі АН Беларусі Вольга БАБАК, "БМ"

ЖЫЦЦЁ Ў СТЫЛІ "БМ"

Імкнемся дабіцца поспехаў на працы

1. Вы ўжо страцілі розум ад працы? Напружце мышцы жывата, уцягніце яго ў сябе. Гэта адганяе страх, дапамагае расслабіцца.

2. Імкніцеся да поспеху, але ведайце, што сутыкнецеся з цяжкасцямі. Будзьце гатовы пераадолець перашкоды, калі яны ўзнікнуць.

3. Упэўненасць у сабе -- вось што адчуваецца адразу, як водар добрых духоў. Няхай яна будзе з вамі пастаянна.

4. Важна памятаць, што памылкі непазбежныя, але на іх можна навучыцца.

5. Дзяліцеся сваёй славай, не бойцеся дапамагаць другім. Тым самым вы ўмацуеце сваю рэпутацыю.

6. Імкніцеся да перамогі, поспеху, але не выбівайцеся з сіл, інакш ваша здароўе і становішча на рабоце будуць страчаны.

7. Не бойцеся рызыкаваць. Але спярша спытайце сябе, ці вартая гульня свеч ці не.

8. Стварыце сабе рэпутацыю чалавека, які добра ўспрымае крытыку.

9. Не трэба ўсе няўдачы ў кар'еры тлумачыць толькі ўласным няўменнем. Будзьце заўсёды гатовы да непазбежнага, і вы не толькі не прайграеце, але нават выйграеце.

10. Ніколі не трэба дэманстраваць сваю перавагу над іншымі. Гэтым можна толькі адштурхнуць ад сябе калег.

11. Не пляткарце. Інакш вашы справы таксама будуць абмяркоўвацца. Сябры прыходзяць і знікаюць. Ворагі застаюцца назаўсёды.

12. Ідзі падобныя ветру, які прыносіць з сабой патрэбныя рашэнні. Дык будзьце ж падобныя ветразям, гатовым адгукнуцца на подых ветра.

13. Будзьце заўсёды "за", а не "супраць". "За" ўмацаванне адносін, а не "супраць" усялякага кіраўніцтва.

Маладзеем на вачах

Вы не хочаце старэць? Вось што рэкамендуе ў гэтым выпадку французскі часопіс "Мод траво". Каб заўсёды заставацца маладой, трэба:

Рабіць:

1. Мала есці.
2. Часцей есці рыбу.
3. Піць больш вады.
4. Займацца спортам.
5. Як мага больш хадзіць.
6. Дыхаць свежым паветрам.
7. Дастаткова спаць.
8. Больш смяяцца.
9. Стаць маладой і прыгожай бабуляй.
10. Любіць жыццё.

Не рабіць:

1. Не перападаць.
2. Не ўжываць алкаголь.
3. Не курыць многа.
4. Не сядзець дома.
5. Не глядзець гадзінамі тэлевізар.
6. Не злавацца на людзей.
7. Не апранацца змрочна.
8. Не губляць пачуцця гумару.
9. Не лаяцца на малады.
10. Не эканоміць пачуцці.

Знімаем стрэсы

На працягу дня мы атрымліваем шмат адмоўных эмоцый, проста стамляемся ад шуму гарадскога.

Для таго, каб зняць стрэс, спатрэбіцца ўсяго 10-15 мінут. Ужо пад'ыходзячы дадому, паспрабуйце не думаць аб непрыемнасцях. Унушайце сабе, што ўсе цяжкасці сённяшняга дня мінулі. Дома, калі вы знялі вулічнае адзенне і абутак, некалькі хвілінаў паляжыце ці пасядзіце, падняўшы ногі, расправіўшыся. Думайце пра штонебудзь прыемнае (напрыклад, пра будучыя выхадныя дні). Не пашкодзіць шклянка соку з садавіны або цукерка. Нягучная меладычная музыка таксама спрыяе дасягненню душэўнага спакою. Можна пагладзіць сябе па макаўцы (тут многа біялагічна актыўных кропак), пахваліць сябе за поспехі прайшоўшага дня. Такія сеансы псіхасаматычнай карэкцыі (шматдзённа) дапамогуць зняць адмоўныя эмоцыі.

Смяемся над сабой і жыццём

-- Мужыкі, а Івану можна даверыць тайну?
-- Вядома ж. Чатыры гады таму яму павысілі аклад, а жонка дагэтуль не ведае.

☺ ☺ ☺

Муж -- жонцы:
-- Паслухай, Зін, а гэты сляпы, якому ты зараз грошы падала, ён і сапраўды нічога не бачыць.
-- А як ты гэта заўважыў?
-- Ды ты ж сама чула, як ён сказаў: "Дзякуй, прыгажуня".

☺ ☺ ☺

Размова па тэлефоне:
-- Алло, дарагая! Гэта ты? Скажы, ты пойдзеш за мяне замуж?
-- О, над гэтым трэба грунтоўна падумаць. Патэлефануй мне праз 5 хвілінаў.

☺ ☺ ☺

-- Хто на тваю думку, больш разумны: мужчыны ці жанчыны?
-- Ну, вядома ж, жанчыны. Ты бачыў калі-небудзь жанчыну, якая б выйшла замуж толькі таму, што ў яе абранніка прыгожыя ногі?

☺ ☺ ☺

Размова ў рэстаране:
-- Афіцыянт, скажыце, чаму гэта страва называецца так дзіўна: "Разбойніцкае рагу"?
-- Вы гэта зразумееце, калі я назаву вам яе кошт.

☺ ☺ ☺

Маладзі (з папрокам):
-- Мы ў шлюбе першы дзень, а ты ўжо сварышся.
-- Але я чакала гэтага дня цэлыя два гады.

☺ ☺ ☺

Размова прыяцеляў:
-- Ну, што мне рабіць? Мару ажаніцца і ніяк не дагаджу сваёй маці: ніводная з маіх сябровак ёй не падабаецца.
-- Усё вельмі проста. Знайдзі такую, каб была падобная на яе.
-- Я знайшоў, але бацька такі скандал ушыніў...

☺ ☺ ☺

Па калідоры вагона бег чалавек, заглядаў у кожнае купе і ўсхвалявана пытаўся:
-- Ці няма ў каго каньяку? Жанчыне дрэнна...
Нарэшце нехта працягнуў яму бутэльку. Мужчына адкаркаваў яе і зрабіў вялікі глыток.
-- Ой, дзякуй. Мне, ведаеце, заўсёды не па сабе, калі бачу жанчыну ў непрытомнасці.

Вучымся ў Сафі Ларэн

У гэтым годзе знакамітай Сафі Ларэн спаўнілася 60. Але яна не палохаецца гэтай лічбы. "Мой узрост? Я не магу паверыць! Маё жыццё -- гэта сон. Я атрымала ад яго больш, чым чакала, і яно дасюль прыемна мяне здзіўляе. Так што старасць мяне зусім не хвалюе".

Кожную раніцу яна ўстае ў палове шостай, глядзіць інфармацыйную праграму па тэлебачанні, п'е каву, робіць гімнастыку на працягу гадзіны -- "простыя практыкаванні для расцяжкі, каб падтрымліваць мускулы і скуру ў добрай форме". Яна практычна не прымяняе фарбы, лічыць, што яркі макіяж у яе ўзросце робіць твар падобным на маску. Зрэдку, каб скінуць некалькі кілаграмаў, яна "сядае" на дыету і есць толькі свежую садавіну і гародніну. Кожную раніцу яна праводзіць некаторы час у ролі садоўніка. Даглядае за кветкамі і раслінамі ў сваім садзе. Другое захапленне актрысы -- жывапіс. Яму яна прысвячае вячэрні час. Актрыса напісала дзве кнігі -- "Аб прыгатаванні ежы" і "Аб сакрэтах маёй прыгажосці".

Вось невялікі ўрывак з апошняй.

Сакрэты прывабнасці

Прывабнасць -- гэта патаемны бок прыгажосці. Чалавек, пазбаўлены прывабнасці, не можа быць прыгожым. Фізічныя недасканаласці знікаюць пад уплывам абаяння. Калі вы прыгожыя, на вас звярнуць увагу, калі вы разумныя, вас будуць паважаць, але калі вы абаяльныя, вас будуць доўга ўспамінаць. Пра прывабнасць часта забываюць -- і забываюць менавіта ў пошуках прыгажосці. Можна купляць дарагія сукенкі, можна прыгожа прычэсвацца, рабіць бездакорны макіяж і заставацца толькі манекенам. А прывабнасць --гэта не тое, што сёння ёсць, а заўтра няма, што можна нацягнуць як штаны ці спадніцу, каб пайсці ў рэстаран ці ў госці. Прывабнасць падобна на надвор"е: яно ўплывае на кожную хвіліну кожнага дня.

Вы павінны ўсвядоміць, што ў вас ёсць добрае, навучыцца карыстацца гэтым натуральна. Калі вы сарамлівы, то не спрабуйце рабіць з сябе весялуна. Калі вы дрэнна танцуеце, не варта цэлы вечар націскаць на ногі партнёрам. Калі вы лічыце, што умееце пець, то не сцвярджайце адваротнае. Прывабнасць з"яўляецца тады, калі вы раскрываеце перад іншымі асаблівасці вашай асобы. Нават рэзкасць, сарамлівасць ці прастадушнасць, могуць быць прывабнымі, калі яны ідуць з глыбіні душы. Таму што быць прывабным, абаяльным -- гэта значыць быць самім сабой.

Сафі Ларэн

Гатуем

Халва з морквы

Дзве шклянкі натаркаванай морквы заліць двума літрамі малака, добра размяшаць. Варыць на невялікім агні, пастаянна памешваючы, каб маса не падгарэла. Праз 4-5 хвілінаў пасля таго, як маса закіпіць, дадайце 2 шклянкі цукру і працягвайце варыць, памешваючы. Калі цукар растане, дадайце 4 ст.л. таплёнага масла і варыце, пакуль маса не ўбярэ ў сябе ўсё масла. Халва павінна быць аранжава-чырвонага колеру. Яе можна пасыпаць арэхамі ці паліць сіропам з цукру.

Прыглядаемся да шатэнак

Шатэнка, як правіла, жывая, вясёлая, разумная. Не сядзіць ніколі на адным месцы і ніколі не стамляецца. Яна вучыцца ўсяму з неверагоднай хуткасцю. Акрамя таго, яна валодае вялікім працалюбствам.

У яе заўсёды многа сяброў. Яна завабляе іх забаўлянымі расказамі, дакладнымі рэплікамі, знешнімі данымі. Яна ўмее захоўваць свае інтарэсы, таму што ў глыбіні душы заўсёды стрыманая, калі ў яе смуглявая скура. Калі ж белая, то яе сэрца схільнае да сентыментальнасці і мяккасці.

У шлюбе гэта сапраўдная выбранніца. Яна ўмее падкрэсліць усе вартасці свайго мужа і змагаецца побач з ім рука аб руку. Шатэнка звычайна аддае перавагу брунету, чалавеку сур"ёзнаму, вельмі адукаванаму, але можа задаволіцца і другім, калі ён хоць крышачку адпавядае яе патрабаванням.

Густы. Шатэнка любіць усё, што модна, што мяняецца, ніколі не застывае на месцы.

Яна валодае невычарпальнай вытрымкай. Ведае апошнія навіны медыцыны і ўмее прымяняць атрыманыя звесткі.

Прафесія. Калі ў яе чорныя вочы: усе інтэлектуальныя прафесіі. Калі вочы блакітныя: усе прыкладныя мастацтвы. Калі яна невялікага росту, то можа зрабіць кар"еру танцаўшчыцы ці камедыйнай артысткі. Яна -- найлепшая з сакратарш.

Жыць у стылі "БМ" вас вучыць Бабуля Алена

Пункт гледжання аўтараў газеты не абавязкова супадае з пазіцыяй рэдакцыі. Адказнасць за дакладнасць фактаў, прыведзеных у артыкулах, нясуць аўтары публікацый.

"Беларуская маладзёжная"
Рэспубліканская грамадска-палітычная незалежная газета
Заснавальнікі
М. КАПЧОНАЎ і І. ЦІШЫН

Адрас рэдакцыі:
220134, Мінск,
вул. Якубоўскага, 15-1-77
Кантактны тэлефон: 57-00-43
Пасведчанне аб рэгістрацыі N 882

Падпісана ў друк 28 лістапада 1994 г.
Мінская паліграфічная фабрыка "Чырвоная зорка"
(Мінск, 1-шы Загарадны зав., 3)
Кошт праз "Белсаюздрук" 40 рублёў
Тыраж 10 тысяч экз.
Заказ N 1888

Галоўны рэдактар
Т. І. МЕЛЬНІЧУК
(НІЧЫПАРУК)